

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Iva Vojtová

**Změna právní úpravy týkající se dítěte po zakotvení institutu
stejnopohlavního manželství**

Diplomová práce

Olomouc 2021

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Změna právní úpravy po zakotvení institutu stejnopohlavního manželství* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 98 839 znaků včetně mezer.“

V Olomouci dne 28. 11. 2021

.....

Iva Vojtová

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Milaně Hrušákové, CSc. za odborné vedení, její připomínky, ochotu a vstřícnost.

Úvod	7
1 Základní pojmy	10
1.1 Manželství	10
1.1.1 Pojem	10
1.1.2 Účel manželství	10
1.2 Registrované partnerství	12
1.2.1 Pojem a účel	12
1.2.2 Komparace práv	13
1.3 Homoparentální rodina	13
1.4 Zákaz diskriminace osob na základě sexuální orientace	13
1.4.1 Pojem	13
1.4.2 Vztah antidiskriminačního zákona a zákona o registrovaném partnerství	14
1.5 Stejnopohlavní manželství	14
2 Vývoj v právní úpravě	15
2.1 Evropské země	15
2.1.1 Nizozemí	16
2.1.2 Německo	17
2.1.3 Rakousko	17
2.1.4 Polsko a Slovensko	17
2.2 USA	18
2.2.1 Stonewallské nepokoje	19
2.2.2 Epidemie HIV	19
2.2.3 Zákon o obraně manželství	19
3 Stručná historie	21
3.1 Historie homosexuality v ČR	22
3.2 Aktuální právní úprava	24
3.2.1 Novela zákona	25
4 Případné změny právní úpravy	27
4.1 Přiosvojení, osvojení	28
4.2 Vliv výchovy homosexuálním párem	31
4.3 Nejlepší zájem dítěte	33

4.4	Zaopatření dítěte	36
4.5	Běžné problémy	39
5	Předpokládané dopady změny	40
5.1	Sociální dopady	40
5.2	Rovnost žen a mužů	40
5.3	Hospodářský a finanční dopad	40
5.4	Dopady ve vztahu k dítěti	41
5.5	Nejčastější argumenty	41
5.5.1	Homofobie	42
5.5.2	Vymezení pojmu homofobie a homofobní šikany	42
6	Závěr	45
7	Seznam použitých zdrojů	46
8	Shrnutí	53
9	Abstract	54
10	Seznam klíčových slov	55

Seznam použitých zkratk

ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ČR	Česká republika
ÚS	Ústavní soud
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
LGBT	hnutí leseb, gayů, bisexuálů a transgender lidí

Úvod

Manželství je pro spoustu lidí základním stavebním kamenem rodiny. Většina lidí ve společnosti si pod tímto pojmem ovšem stále představí pouze svazek muže a ženy, kteří si slíbí věrnost. O vyvrácení tohoto dogma se snaží LGBT komunita v ČR spoustu let, a to je i smělým cílem této práce.

Manželství již není uzavíráno pouze církevním obřadem, je zde možnost sňatku občanského, kterou poprvé zakotvil už zákon z roku 1919.¹ Není třeba souhlasu církve, proto by v současné době nemělo bránit nic tomu, pokud by ho měly uzavřít stejnopohlavní páry. Možná by pomohlo, kdyby se tento institut nadále jmenoval registrované partnerství (snad pro nějakou míru odlišnosti), pouze by z něho plynula stejná práva a povinnosti jako z manželství. Hodně by se změnilo, ale nemuselo by to vzbuzovat takové pobouření.

Stejně, jako se mění názory na LGBT komunitu, mění se i názory na manželství pro stejnopohlavní páry. Již nejde o tolik kontroverzní téma. Většina společnosti pochopila, že homosexuálem se člověk nestává, ale že se jím rodí. Nejde tedy o nemoc a sexuální orientaci nelze ovlivnit. Roste podpora ze strany společnosti. Již se mluví i o homoparentálních rodinách, tedy o rodinách, kde se na výchově podílejí dva otcové nebo dvě matky.

Na druhé straně tu totiž máme občany z malých vesnic, kteří nemají možnost v takové míře setkávat se s homosexuálními páry a stále je to pro ně něco nového a zatím bohužel nepřirozeného. Je zde zažitý určitý úzus o tradiční rodině, jejíž součástí je matka, otec a dítě. Zde se lidé, kteří mají odlišnou orientaci, nesetkávají s tolerancí, ale spíše s opovrhováním.

Tento názor potvrzují výsledky průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění. Z tiskové zprávy o výzkumu postoje veřejnosti k právům homosexuálů z května 2019 vyplývá, že 48 % české veřejnosti zastává názor, že by jim přiznání k homosexualitě nezpůsobilo potíže v soužití s lidmi žijícími ve stejném městě. Naproti tomu se 42 % dotázaných občanů domnívá, že by jim takové přiznání potíže způsobilo. Tento postoj mají většinou starší lidé nad 60 let, a právě z menších obcí a s nižším vzděláním.² Nerada bych však byla neobjektivní, samozřejmě

¹ Zákon č. 320/1919 Sb., Národního shromáždění, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství

² SPURNÝ, Martin. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019 CVVM SOU AV ČR* [online]. cvvm.soc.cas.cz, 7. června 2019 [cit. 20. března 2021]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf

se i ve velkých městech najdou homofobové a v malých vesničkách progresivně myslící lidé, kteří tuto komunitu podporují a tolerují.

Důsledkem je, že většina homosexuálů se schová pod roušku anonymity ve větších městech, a proto není tolik homosexuálních lidí na menších vesnicích, kde se lidé dobře znají. Ve větších městech se stejnopohlavní páry nemusejí schovávat před odsuzujícími pohledy a pomluvami. Je to dáno tradicí a také tím, že na vesnicích lidé nejsou tak progresivní a nemají takový přístup k novým věcem. Doba se ovšem mění. I na vesnicích žijí pokrokoví lidé, kteří nevnímají svatbu a manželství jako náboženský rituál, kterého se smí účastnit pouze muž a žena. Na druhou stranu se stále více ozývají názory, že není problém, aby spolu stejnopohlavní páry byly, pouze nechtějí, aby se tento institut nazýval „manželství“ a aby v takovém prostředí byly vychovávány děti. Myslím, že by se daný problém vyřešil, pokud bychom manželství pro stejnopohlavní manželství nazývali jinak, ale přiznávali bychom jim stejná práva a povinnosti, které mají muž a žena v manželství.

Registrované partnerství je vstřícný krok, ale stále jsou zde oblasti, které nejsou vyřešené a pro stejnopohlavní páry jsou diskriminační. Dle mého názoru již není problémem uznání LGBT komunity či podpora registrovaných partnerů, ale je třeba upravit právní úpravu, která se týká dětí žijících v duhových rodinách. Zvýšit jejich právní ochranu a postavit registrované partnerství na roveň manželství. V době psaní této diplomové práce jsou to již více než dva roky, kdy Parlament jedná o stejnopohlavním manželství, kterým by se nahradil institut registrované partnerství a spousta právních otázek by měla jednoduché řešení.

Pokud vezmeme v úvahu nejlepší zájem dítěte, který je zakotven v Úmluvě o právech dítěte a který by měl být vždy zohledňován, ani ústavní soudy nejsou v této věci za jedno.

Ve své práci chci poukázat na nedostatečnost právní úpravy pro registrované partnery a jejich děti. Jde o aktuální téma, které společnost řeší a troufnu si říct téma, které již nerozděluje společnost na dvě protichůdné poloviny.

Začátkem vymezím pojmy, které se s tímto tématem pojí a jsou důležité. Ve druhé kapitole se zaměřím na vývoj v právní úpravě a na komparaci vývoje pohledu na homosexualitu v různých státech, který by se mohl stát inspirací pro naši právní úpravu. Další kapitola bude pojednávat o aktuální právní úpravě v České republice.

Stěžejním tématem mé diplomové práce a zároveň mým cílem je zjistit, jaká případná změna právní úpravy týkající se dítěte by přicházela v úvahu a byla nutná, pokud by bylo schváleno stejnopohlavní manželství. Vynasnažím se být co nejvíce objektivní a ráda bych

vyvrátila některé názory a argumenty, které ve společnosti převládají vůči stejnopohlavním párům.

1 Základní pojmy

V této kapitole nastíním základní pojmy, které s daným tématem souvisí.

1.1 Manželství

Než vymezím pojem stejnopohlavní manželství, ráda bych se krátce zmínila o institutu manželství jako takového.

1.1.1 Pojem

V českém právním řádu je manželství zakotveno v občanském zákoníku, konkrétně jde o část druhou, která se věnuje rodinnému právu. „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“³

Ač homosexuálové vstupují mnohem více do povědomí společnosti, stále si podstatná část lidí pod pojmem manželství představí svazek osob odlišného pohlaví, je to tak dáno historicky, a dokonce zákonodárci tak manželství definují. Ovšem zde je třeba reagovat na dynamické změny ve společnosti a změnit nejen myšlení lidí, ale také právní předpisy. I přes snahu vyjít homosexuálům vstříc a „dovolit“ nebo umožnit jim vstup do registrovaného partnerství je to velmi diskriminační a stále se tím odlišují od heterosexuálních lidí.

1.1.2 Účel manželství

Od pradávna bylo manželství předpokladem pro založení rodiny. Potomci se museli narodit do manželství, bylo ponižující a nemyslitelné skončit s dětmi jako svobodná matka. Toto se však v průběhu historie změnilo a nyní je spousta párů, kteří do manželství vstoupit nechtějí, ač spolu děti mají.

„*Podle různých historických podmínek mění se i funkce manželství a rodiny. Reprodukce lidských individuí – podmínka udržení lidského rodu – je ovšem jejich funkcí nejstarší, ale naprosto ne jedinou. V průběhu historického vývoje manželství a rodina přijímaly další funkce jiné, z nichž mnohé pak v dalším společenském vývoji přebíral zase stát.*“⁴ Tento názor Jiřího Klaboucha z roku 1962 dokazuje, že manželství a rodina je stále se měnící institut a reaguje na proměny společnosti. Navíc už dříve nebyla reprodukce jedinou funkcí manželství.

Manželství není předpokladem založení rodiny, pouze upravuje práva a povinnosti mezi členy rodiny. Tímto lze vyvrátit argument, jež poukazuje na to, že by stejnopohlavní manželství nenaplnilo jeho účel. Není stanovena zákonná ani morální věková hranice, která by určovala,

³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 655

⁴ KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, s. 9.

do jakého věku je možné vstoupit do manželství. Po určitém věku také není možné naplnit hlavní účel manželství, který je popsán v občanském zákoníku. Dále musíme zohlednit fakt, že někteří lidé děti nechtějí a toto rozhodnutí je každý povinen respektovat, nemluvě o lidech, kteří dítě chtějí, ale mít ho ze zdravotních či jiných důvodů nemohou. Toto vzal v potaz zákonodárce v důvodové zprávě, kdy zohledňuje i tyto situace a říká, že „*ani zákon nemůže mít a nemá sílu nařizovat v době vzrůstajícího počtu neplodných mužů a žen plození a výchovu dětí jako naplňování účelu manželství.*“⁵

Právní úprava manželství se vždy podřizovala ideologii státu. Změny se ovšem netýkaly všech dílčích aspektů. Některé zůstávaly neměnné, z čehož lze usuzovat, že manželství jako takové je stálý institut s tradičním účelem, kterým je založení rodiny a snad i vytvoření majetkového společenství.⁶

Právní úprava by měla reagovat na změny a potřeby společnosti. Pokud je hlavním účelem založení rodiny, jsou i jiné možnosti, jak tento účel naplnit než mít své biologické dítě. Navíc český právní řád pojem rodina nedefinuje, rodina může být pouze manžel a manželka. Proč by tedy rodinu nemohli tvořit partneři stejného pohlaví? Pokud bychom nadále trvali na tradiční rodině, ač Česká republika není příliš věřící a křesťanský národ, nebylo by možné vytvořit rodinu bez manželství. Naopak spousta lidí, kteří nejsou v manželství a vychovávají děti, ať už společně nebo ne, by tak rodinu netvořila. „*Rodina totiž není a ani v minulosti nebyla v právních předpisech definována, sociologie vymezuje rodinu jako malou neformální a intimní skupinu, která je spojena příbuzenskými (manželskými nebo pokrevními) pouty. Nicméně rodina je instituce, protože usiluje o naplnění potřeb jejích členů a o splnění určitého cíle, kterým je nejen fyzická reprodukce, ale také reprodukce sociální způsobilosti.*“⁷ „*Rodina může být založena manželstvím, ale nemusí, může jít o matku a dítě, nesezdané soužití či registrované partnerství.*“⁸

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku uvádí, že ustanovení § 655 „*nepředstavuje definici manželství, jeho smyslem – nicméně – je výslovně stanovit to, co je pro vlastní podstatu manželství typické, resp. charakteristické, to bez čeho by manželství nebylo manželstvím (proto např. svazek dvou osob stejného pohlaví manželstvím být nemá).*“⁹ Dále se však v důvodové zprávě připouští i jiné důvody, které by k manželství mohly vést. Založení rodiny a výchova

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, str. 159

⁶ BRYXOVÁ, Vendula. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s. 84.

⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s.127.

⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, s.127.

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, str. 159

dětí proto není jediným důvodem pro uzavření manželství a tímto je vyvrácen argument, že je manželství z tohoto důvodu vyloučené pro stejnopohlavní páry.

Mezi důvody, které nepochybně mají možnost vést k uzavření manželství, mohou být psychologické, zdravotní, ekonomické či vzájemná sociální podpora.¹⁰

1.2 Registrované partnerství

1.2.1 Pojem a účel

Jak je popsáno výše, náš právní řád neumožňuje osobám stejného pohlaví vstoupit do manželství. V České republice se za tradiční rodinu stále ještě považuje otec, matka a dítě.

Homosexuální páry proto mohou vstoupit do registrovaného partnerství, které je naprosto odlišné od manželství. „*Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zvláštním zákonem (zák.č.115/2006 Sb.); partneři se považují za osoby blízké.*“¹¹ Zdaleka nezakládá taková práva a povinnosti jak ve vztahu mezi registrovanými partery, tak ve vztahu k dětem, které si například jeden z partnerů do rodiny přivedl. Vstup do registrovaného partnerství je pro gay a lesbické páry možný na základě zákona o registrovaném partnerství s účinností od července 2006. Do tohoto roku u nás nebylo možné právně „potvrdit“ vztah osob stejného pohlaví. I tato změna je důkazem toho, že se názory ve společnosti mění a reagují na současnou společenskou situaci a potřebu. Už pouhá myšlenka na homosexuální vztah byla zapovězená. „*Stejnopohlavní svazky, pokud víme, nejsou nikde na naší planetě legalizovány jakožto manželství. Jen ojedinelí extrémisté v oblasti euroamerické bělošské civilizace přišli s náměty ochrany takových svazků právní úpravou. Takové záměry nutno ovšem odmítnout.*“¹² I tento názor z roku 1977 je překonaný a nyní se vedou diskuse dokonce o stejnopohlavním manželství se stejnými právy jako má manželství heterosexuálů.

Registrované partnerství upravuje výše zmíněný zákon o registrovaném partnerství. „*Pokud se jeden z partnerů stará o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se druhý partner na výchově.*“¹³ To je jediná zmínka ve vztahu k dítěti, zákon neupravuje práva a povinnosti, které jsou například v případě smrti biologického rodiče klíčové. Samotný zákon je velmi strohý.

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, str. 159.

¹¹ FIALA, Josef. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹² HADERKA, Jiří. *Uzavírání manželství z hlediska právního*. Praha: Academia, 1977, s. 95.

¹³ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 13 odst. 3.

Registrované partnerství je upraveno jako statusový právní vztah, čímž se podobá manželství v některých hlediscích. S manželstvím je však spojováno více právních následků. U registrovaného partnerství nevzniká společné jmění manželů.¹⁴ To se může projevit i ve vztahu k dítěti.

1.2.2 Komparace práv

Manželství a registrované partnerství se odlišuje v mnoha podstatných ohledech. Ať už jde o samotný vznik, majetková práva a povinnosti či zánik manželství a registrovaného partnerství. S ohledem na fakt, že se tato práce věnuje především právům a povinnostem vůči dětem, zaměřím se v kapitole 4 na rozdíly právě v této oblasti a na případné změny, které by mohla přinést navrhovaná novela.

1.3 Homoparentální rodina

„Homoparentální rodina jako terminus technicus tedy vychází právě z homoparentality jako vyjádření homosexuálního rodičovství. Homosexuální rodičovství je pak rodičovstvím, které je determinováno sexuální orientací rodiče, nositele rodičovské odpovědnosti. Homoparentální rodina je model rodiny, v níž jsou děti nebo dítě vychovávány homosexuálními (stejnopohlavními) rodiči. Jedná se o pojem, jenž zcela jasně vystihuje homosexualitu rodičů, přičemž současně ale implikuje rodičovství.“¹⁵

1.4 Zákaz diskriminace osob na základě sexuální orientace

1.4.1 Pojem

Antidiskriminační zákon definuje právo na rovné zacházení jako právo nebýt diskriminován z důvodů, které tento zákon stanoví.

Tento zákon hovoří jak o přímé, tak nepřímé diskriminaci i v souvislosti se sexuální orientací a uvádí ji jako jeden ze zakázaných důvodů.¹⁶

Dle advokáta Kříže v takovém případě nelze o diskriminaci vůbec hovořit. *„Základním předpokladem nespravedlivé diskriminace je vždy srovnatelná situace. Jestliže společnost uděluje manželství specifické postavení s ohledem na jeho účel (společenství celého života, včetně tělesné dimenze, a zaměření k dětem) a osoby stejného pohlaví nejsou tohoto účelu schopny dosáhnout, není diskriminace pojmově vůbec možná. Neobstojí ani argument, že*

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 517–521.

¹⁵ BUREŠOVÁ, Kateřina. Stejnopohlavní pár v nejlepším zájmu dítěte. *Právní rozhledy* [online databáze], 2016, č. 9 [cit. 23. dubna 2021]. Dostupné z: databáze beck-online. cz, s. 311.

¹⁶ Zákon č. 198/2009Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

*k tomuto odlišnému zacházení dochází z důvodu sexuální orientace. Heterosexuální orientace není podmínkou uzavření manželství, tak jako homosexuální není jeho překážkou. Státní autorita se přeci při uzavírání manželství mezi mužem a ženou totiž o jejich sexuální orientaci vůbec nezajímá. Docela jí stačí, že přichází se zájmem o sňatek žena a muž.*¹⁷

1.4.2 Vztah antidiskriminačního zákona a zákona o registrovaném partnerství

Dle komentáře k antidiskriminačnímu zákonu kolektiv autorů považuje zákon o registrovaném partnerství za lex specialis k antidiskriminačnímu zákonu ve smyslu § 7 odst. 4. Proto omezení adopcí registrovanými partnery ve srovnání s umožněním adopce manžely nelze považovat za porušení antidiskriminačního zákona. Za lex specialis se považují i jiná upravená práva gayů a leseb.¹⁸

1.5 Stejnopohlavní manželství

Stejnopohlavní manželství je institut, o který LGBT komunita u nás usiluje již dlouhé roky. Jde o institut, který by přinášel stejná práva a povinnosti pro osoby stejného pohlaví, které by vstoupily do manželství. Jde převážně o odstranění diskriminace a vytvoření stejných možností pro všechny.

Snaha přesvědčit zákonodárce ke změnám se snaží i iniciativa Jsme fér, která má přehledné webové stránky, kde si mohou odpůrci stejnopohlavního manželství přechíst důvody, proč je taková změna důležitá. V době psaní této práce jsou to téměř 3 roky od předložení novely o manželství.

¹⁷ KRŽÍŽ, Jakub. In: *Proč potřebujeme ústavní definici manželství: Sborník příspěvků z mezinárodního semináře Aliance pro rodinu, z.s. pod záštitou předsedy ústavně právního výboru Marka Bendy, poslance Aleše Juchelky a poslance Marka Výborného, konaného dne 4. dubna 2019 na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR*. Nová Ves pod Pleší: Andrej Kutarňa – Edice ASK, 2019, s. 10.

¹⁸ HAVELKOVÁ, Barbara. In: BOUČKOVÁ, Pavla a kol. *Antidiskriminační zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 75.

2 Vývoj v právní úpravě

V této kapitole bych ráda ukázala, jakým vývojem jednotlivé země prošly, jaké názorové proudy překonaly. Často je to obrat o 180 stupňů, kdy z trestání nebo léčení homosexuality přešly k legalizování sňatků osob stejného pohlaví.

2.1 Evropské země

V Evropských státech existují 3 modely, které řeší právní postavení homosexuálních vztahů. Jedná se o severský, francouzský a nizozemský.

Severský model je modelem nejstarším. Jde o model registrovaného partnerství, který upravuje výlučně soužití osob stejného pohlaví. Aplikuje tedy pravidlo „podobně, ale odděleně“. Registrované partnerství tedy existuje odděleně od heterosexuálního manželství. Práva mají obdobná, pouze se stanovenými výjimkami, práva ohledně dětí upravena nejsou, upravuje pouze vztahy mezi partnery. Jako první legalizovalo soužití homosexuálních párů Dánsko, mimo Skandinávii se k této úpravě připojilo Německo v roce 2001.

Francouzský model umožňuje uzavřít pakt solidarity nejen homosexuálním, ale také heterosexuálním párům. Zákon o „občanském paktu solidarity“ byl přijat v roce 1999. Jedná se o vztah založený na smlouvě. Odchyluje se od úpravy manželství, nereguluje vztahy k dětem, spíše podporuje pluralitu životních stylů. Tento model se uplatňuje i v dalších evropských zemích, jako například v Belgii a v zemích, kde přiřazují určité právní následky manželství i nesezdaným dvojicím, a to včetně dvojic stejného pohlaví.

Třetím modelem je **nizozemský model**, který umožňuje stejnopohlavním párům vstoupit do manželství se všemi právními důsledky. Nedříve byl zaveden v Nizozemí roku 2000, kdy byl schválen zákon o zpřístupnění manželství párům stejného pohlaví a zákon o adopcích dětí osobami stejného pohlaví. Obdobný zákon umožňující sňatek stejnopohlavním párům nabyl účinnosti v Belgii 1.června 2003. Ten však neupravuje adopci dětí osobami v manželství stejného pohlaví a pokud jde o sňatek s cizincem, je zapotřebí, aby jeho země uznávala manželství osob stejného pohlaví.¹⁹

Stejnopohlavní manželství je možné uzavřít ve spoustě zemí. Pokud se podíváme na země, kde je sňatek homosexuálů povolen, je patrný rozdíl mezi Západem a Východem. V případě, že by bylo schváleno stejnopohlavní manželství v ČR, stala by se tak první

¹⁹ BARŠOVÁ, Andrea. *Partnerské soužití gayů a lesbiček: kde jsme a kam směřujeme*. In: VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu*. Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2004, s. 69–71.

postkomunistickou zemí, která toto manželství pro homosexuální páry uzákoní.²⁰ Mezi 29 zemí, ve kterých lze uzavřít stejnopohlavní manželství, patří například Španělsko, Švédsko, Izrael, Portugalsko, Nový Zéland, USA, Anglie, Wales, Francie a od roku 2020 také Kostarika.²¹

Ještě pár let zpátky neměli homosexuálové možnost přiznat se ke své sexuální orientaci, natož uzavřít registrované partnerství. Postupným vývojem dochází k tomu, že se legalizují sňatky pro homosexuály a mění se i přístup k výchově dítěte dvěma otci nebo dvěma matkami. Vývoj je přes odpor konzervativní části společnosti poměrně rychlý. Registrované partnerství bylo na území Evropy od roku 1989 uzákoněno ve dvaceti pěti státech a stejnopohlavní manželství ve třinácti státech v časovém horizontu patnácti let.²²

Evropský soud pro lidská práva potvrdil, že není povinností členských zemí, aby legalizovaly stejnopohlavní manželství, ač dle něj není manželství pouze pro páry opačného pohlaví. Možnost přijetí stejnopohlavního manželství do právního řádu ponechal na rozhodnutí každého státu.²³

2.1.1 Nizozemí

Úplně první zemí, která na světě legalizovala same-sex marriage, tedy manželství dvou osob stejného pohlaví, bylo Nizozemí v roce 2000. Následující rok se na první stejnopohlavní svatbě nechaly oddat 4 páry.²⁴ Přijetí stejnopohlavního manželství různými státy ovšem není jednotné a v některých právech a povinnostech se může lišit. Například právě v Nizozemí je nutné, aby si manželka biologické matky narozeného dítěte dítě osvojila, jelikož se nestává automaticky rodičem dítěte. Ve všech ostatních oblastech jsou práva pro homosexuální páry stejná jako pro páry heterosexuální.²⁵

²⁰ PLÍHALOVÁ, Markéta. *Homosexuální sňatky rozdělují mapu světa. Česko se může stát první postkomunistickou zemí, která takové svatby* [online]. archiv. hn. cz, 13. července 2018 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z:

<https://archiv.ihned.cz/c1-66191690-homosexualni-snatky-rozdeluji-mapu-sveta-cesko-se-muze-stat-prvni-postkomunistickou-zemi-ktera-takove-svatby-uzakoni>

²¹ TANG, Elisa, HAULER, Lesley. *Here are the 29 countries where same-sex marriage is officially legal*. [online]. goodmorningamerica.com. 22. června 2018 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z:

<https://www.goodmorningamerica.com/culture/story/29-countries-sex-marriage-officially-legal-56041136>

²² PICHLEROVÁ, Lucie. Registrované partnerství a manželství homosexuálních párů v evropském právu. *Právo a rodina* [online databáze], 2015, č. 12 [cit. 29. dubna 2021]. Dostupné z: databáze aspi.cz.

²³ PICHLEROVÁ, Lucie. Registrované partnerství a manželství homosexuálních párů v evropském právu. *Právo a rodina* [online databáze], 2015, č. 12 [cit. 29. dubna 2021]. Dostupné z: databáze aspi.cz., rozsudek senátu ESLP ze dne 24. 6. 2010, Schalk and Kopf proti Rakousku, č. 30141/04, bod 60

²⁴ TANG, Elisa, HAULER, Lesley. *Here are the 29 countries where same-sex marriage is officially legal*. [online]. goodmorningamerica.com. 22. června 2018 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z:

<https://www.goodmorningamerica.com/culture/story/29-countries-sex-marriage-officially-legal-56041136>

²⁵ PICHLEROVÁ, Lucie. Registrované partnerství a manželství homosexuálních párů v evropském právu. *Právo a rodina*, [online databáze], 2015, č. 12 [cit. 29. dubna 2021]. Dostupné z: databáze aspi.cz, nizozemský občanský zákoník, „Burgeslijk Wetboek“, čl. 1:198 ve spojení s čl. 1:199

2.1.2 Německo

Velký obrat nastal v Německu. Do roku 1994 byl v německém trestním zákoníku upravený trestný čin, který postihoval homosexualitu. Paragraf 175 byl zrušen.²⁶ O sedm let později vstoupil v platnost zákon o registrovaném partnerství. Stejnopohlavní manželství mohou stejnopohlavní páry v naší sousední zemi uzavřít od roku 2017.²⁷

2.1.3 Rakousko

Rakousko je naší druhou sousední zemí, kde mohou homosexuální páry vstupovat do manželství od 1. ledna 2019. Od roku 2010 zde fungovalo registrované partnerství. Stejně jako u nás bylo dle rakouského občanského zákoníku manželství svazkem dvou osob rozdílného pohlaví. Zlom přišel v roce 2010, kdy mohly osoby stejného pohlaví uzavřít alespoň nějaký druh právem uznaného svazku. Jednalo se o registrované partnerství, které na rozdíl od naší úpravy opravňovalo tyto páry adoptovat děti, a dokonce využít i asistované reprodukce.²⁸

2.1.4 Polsko a Slovensko

Opakem je katolické Polsko, které nemá upravenou ani možnost vstupovat do registrovaného partnerství.

Slovenská republika je nám nejbližší, a to jak s ohledem na jazyk, kulturu, smýšlení, tak na historický kontext. Pro homosexuální páry však právní úprava na Slovensku není vůbec příznivá.

Národní rada hlasovala o návrzích zákona o registrovaném partnerství celkem třikrát, a to v roce 1997, 2000 a 2012.²⁹ Do dnešního dne není registrované partnerství na Slovensku legalizováno. Dokonce v roce 2014 došlo k ústavnímu zakotvení manželství jako svazku muže a ženy.³⁰ Článek 41 odst. 1 Ústavy Slovenské republiky zní: „*Manželstvo je jedinečný vzťah*

²⁶ KLEFF, Michael. 11.6. 1994: „Paragraf 175“ *abgeschafft* [online]. kalenderblatt.de, 11. června 2005 [cit. 1. května 2021]. Dostupné z:

http://www.kalenderblatt.de/index.php?what=thmanu&lang=de&manu_id=166&tag=11&monat=6&weekd=&year=2005&weekdnum=&dayisset=1&lang=de

²⁷ SCHULTZ, Benjamin. *Ab jetzt ist die Ehe für alle da* [online]. speigel.de, 1. října 2017 [cit. 1. května 2021]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/ehe-fuer-alle-homosexuelle-duerfen-ab-1-oktober-heiraten-a-1170535.html>

²⁸ SUDA, Karel, VINTROVÁ, Anna Katerina. *Rakousko je dalším sousedním státem umožňujícím sňatek homosexuálům. V Česku se na změnu stál čeká* [online]. pravo21.cz, 15. července 2020, [cit. 20. května 2021]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/rakousko-je-dalsim-sousednim-statem-umoznujicim-snatek-homosexualum-v-cesku-se-na-zmenu-ceka>

návrh zákona č. 924/ A ze dne 13. 6. 2019 [online]. parlament. gv. at, 13. 6. 2019 [cit. 20. května 2021]. Dostupné z: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/A/A_00924/imfname_756683.pdf

²⁹ LUKOVÁ, Andrea. *Slovensko opět odmítlo registrovaná partnerství* [online]. queergeography.cz, 27. září 2018 [cit. 25. května 2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/slovensko-opet-odmitlo-registrovana-partnerstvi/>

³⁰ BERGER, Vojtěch. *Slovensko zakotvilo do ústavy manželství jako jedinečný svazek muže a ženy* [online]. irozhlaz.cz, 4. června 2014 [cit. 25. května 2021]. Dostupné z: <https://www.irozhlaz.cz/node/5933005>

*medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.*³¹

V porovnaní s našimi susedy si naše republika nevede špatně. Je však důležité přestat se dívat na homosexuální páry jako na odlišnost a akceptovat je jako součást naší společnosti.

2.2 USA

Co se týče právního vývoje v USA, lze na něm krásně vidět, jak se mění pohled na homosexualitu.

Zákony o sodomii v devatenáctém století vykládaly sodomii jako zločiny proti přírodě spáchané lidstvem nebo zvířetem. Tyto zákony měly za úkol ochraňovat ženy, slabé muže a děti před sexuálními napadením. Změna přišla ve dvacátém století, kdy se zákony orientovaly na sexuální aktivity muže s jinými muži na veřejných místech. Zánik těchto zákonů nepřinesl pouze legislativu více v souladu se sexuálními normami, ale také demonstroval, jak daleko se dostalo přijetí homosexuálních občanů.³²

Začátkem 40. let bylo tisíce homosexuálních zaměstnanců propuštěno nebo nuceno k rezignaci z federálních úřadů kvůli jejich sexualitě. Tato represe byla nazývána jako Lavender Scare. Na konci 40. let si společnost začala více uvědomovat homosexualitu a podstatně více se o ní hovořilo. Tomu pomohla i kniha *Sexual Behavior in the Human Male* od Alfreda Kinseyho z roku 1948, který upozornil na to, že sexuální zkušenosti osob stejného pohlaví jsou relativně běžné. Tato publicita ovšem tolik nepomohla, vzhledem k tomu, že se většina gayů ke svojí sexuální orientaci nehlásila veřejně. Nepomohlo tomu ani několik velmi propagovaných případů sexuálního zločinu. V roce 1947 zahájila americká policie „Program eliminace sexuální perverze“, který byl zaměřen na homosexuály, jejich zatčení a zastrasování. O rok později přijal Kongres zákon o léčbě sexuálních psychopatů, který usnadňoval zatýkání a trestání lidí, kteří jednali na základě své touhy k osobám stejného pohlaví, a označil je za duševně nemocné. Homosexualita byla stále klasifikována jako duševní choroba.³³

³¹ Ústavní zákon č. 460/1992 Sb., Ústava Slovenskej republiky, čl. 41 odst. 1

³² WEINMEYER, Richard. *The Decriminalization of Sodomy in the United States* [online]. journalofethics. ama-assn.org, 16. listopadu 2014 [cit. 28. května 2021]. Dostupné z: <https://journalofethics.ama-assn.org/article/decriminalization-sodomy-united-states/2014-11>

³³ ADKINS, Judith. *“These people are frightened to death” Congressional Investigations and the Lavender Scare* [online]. archives.gov, 20.června 2019 [cit. 1. června 2021]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/publications/prologue/2016/summer/lavender.html>

2.2.1 Stonewallské nepokoje

Stonewall Inn byl newyorský bar, kde se scházeli příslušníci homosexuální menšiny. Policisté si vedli seznamy homosexuálů a chodili do barů v utajení, aby příslušníky této menšiny zatkli. Dne 28. června 1969 ráno policisté vtrhli do baru, kde se však policejní razie vymkla kontrole a na pomoc gayům přišli i lidé z okolí. V následujících dnech protestovalo za práva LGBT komunity stovky lidí.³⁴

V roce 1973 došlo k dalšímu zlomu. Homosexualita byla vyškrtuta ze seznamu duševních poruch. Tento seznam byl publikován v roce 1968 jako první veřejně dostupný seznam duševních poruch. Pro vyškrtnutí hlasovalo 5 854 psychiatrů a 3810 bylo proti.³⁵

2.2.2 Epidemie HIV

Koncem 80. let začali aktivisté usilovat o právní uznání svých vztahů, a dokonce i o homosexuální manželství. Epidemie AIDS ukázala zranitelnost partnerství gayů a lesbiček. Téměř 50 000 lidí zemřelo, z nichž 2/3 byli gayové. Průměrný věk zemřelých byl pouhých 36 let. Celá generace mladých homosexuálů byla nucena uvažovat o právních otázkách týkajících se jejich vztahů. Například návštěvy nemocnice, lékařské rozhodování a dědické vlastnictví. Mnoho gayů a lesbiček, kteří se stali rodiči, usilovalo o právní uznání svých rodin.³⁶

2.2.3 Zákon o obraně manželství

Defense od Marriage Act (DOMA) byl federální zákon přijatý 104. kongresem Spojených států. Jeho cílem bylo definovat a chránit instituci manželství. Zákon definoval manželství jako svazek jednoho muže a jedné ženy. Navíc umožňoval jednotlivým státům neuznávat manželství osob stejného pohlaví. Části tohoto zákona ovšem byly považovány Nejvyšším soudem USA za protiústavní v případech jako jsou Spojené státy vs. Windsor (2013) nebo Obergefell v. Hodges (2015)³⁷

³⁴ *Začíná Prague Pride, devátý ročník připomene stonewallské nepokoje* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 5. srpna 2019 [cit. 1. června 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2887778-zacina-prague-pride-devaty-rocnik-pripomene-stonewallske-nepokoje>

³⁵ TOMAN, Hynek. *Před 30 lety přestala být homosexualita nemoc. Proč to trvalo tak dlouho?* [online]. praguepride.cz, 16. května 2020 [cit. 3. června 2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1103-pred-30-lety-prestala-byt-homosexualita-nemoc>

³⁶ KLARMAN, Michael J. *How same-sex marriage came to be* [online]. harvardmagazine.com, březen - duben 2013 [cit. 3. června 2021]. Dostupné z: <https://www.harvardmagazine.com/2013/03/how-same-sex-marriage-came-to-be>.

³⁷ WEX DEFINITIONS TEAM. *Defense of Marriage Act (DOMA)* [online]. [law.cornell.edu](http://www.law.cornell.edu), červen 2020 [cit. 4. června 2021]. Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/defense_of_marriage_act_doma

Zákon stanovil, že státy, ve kterých je stejnopohlavní manželství zakázáno, nemusejí uznat manželství osob stejného pohlaví uzavřené v jiných státech. Tento zákon měl v Kongresu velkou podporu, prezident Bill Clinton podepsal zákon DOMA 21.září 1996.³⁸

Roku 2013 shledal Nejvyšší soud Spojených států amerických článek 3 zákona o obraně manželství, který popíral federální uznání sňatků osob stejného pohlaví, za protiústavní.³⁹

Rozhodnutím ve věci Obergeffel v. Hodges, kdy muž z Ohia zažaloval stát, aby jeho jméno bylo uvedeno v úmrtním listě jeho zesnulého manžela, došlo ke změně a právo na rovnost manželství spadá pod ochranu ústavy. Homosexuální manželství bylo prohlášeno za legální.⁴⁰

³⁸ WEX DEFINITIONS TEAM. *Defense of Marriage Act (DOMA)* [online]. [law.cornell.edu](http://www.law.cornell.edu), červen 2020 [cit. 4. června 2021]. Dostupné z: [https://www.law.cornell.edu/wex/defense_of_marriage_act_\(doma\)](https://www.law.cornell.edu/wex/defense_of_marriage_act_(doma))

³⁹ rozsudek U. S. Supreme Court ze dne. 26. června 2013, *United States v. Windsor*, 570 U. S. 744 (2013), č. 12-307

⁴⁰ ROBERTS, Dan, SIDDIQUI, Sabrina. *Gay marriage declared legal across the US in historic supreme court ruling* [online]. theguardian.com, 26. června 2015 [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2015/jun/26/gay-marriage-legal-supreme-court>

3 Stručná historie

Ve všech lidskoprávních dokumentech se píše o svazku muže a ženy. Za důvod těchto definic bychom mohli považovat historický kontext, kdy homosexualita byla často považována za nemoc, trestný čin nebo pouhý výmysl. Doba se změnila a mnoho států umožnilo vstup do registrovaného partnerství.

Ze seznamu chorob, respektive duševních poruch, ji Světová zdravotnická organizace vyškrtla až 17. května ⁴¹1990.⁴²

*„Muži a ženy, jakmile dosáhnou plnoletosti, mají právo, bez jakéhokoli omezení z důvodu příslušnosti rasové, národnosti nebo náboženské, uzavřít sňatek a založit rodinu. Pokud jde o manželství, mají za jeho trvání i při jeho rozvázání stejná práva.“*⁴³ Všeobecná deklarace lidských práv ve svém článku 16 uvádí některé diskriminační důvody, které nesmí bránit vstupu do manželství. Nicméně, nezmiňuje jeden z dalších diskriminačních důvodů, kterým je právě sexuální orientace.

Vyskytují se názory o tom, že pokud povolíme sňatky homosexuálům, tak tím posuneme hranici toho, co společnost považuje za „normální“ a tato hranice se bude stále více posouvat. Společnost se neustále vyvíjí, jdou dopředu technologie, věda, názory a myslím, že je na čase přestat považovat homosexuály za odchylku nebo odlišnost od normálu. Gayové a lesbičky mezi námi byli, jsou a budou a na naší společnosti je, aby se necítili vyloučení a měli stejná práva a povinnosti jako ostatní.

Evropská úmluva o lidských právech zakotvila právo uzavřít manželství ve svém článku 12 takto: *„Muži a ženy, způsobilí věkem k uzavření manželství, mají právo uzavřít manželství a založit rodinu v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon tohoto práva.“*⁴⁴

Evropský soud pro lidská práva ve svém rozhodnutí Schalk a Kopf proti Rakousku konstatoval, že znění článku 12 nemusí být nutně vykládáno v tom smyslu, že právo uzavřít manželství mají pouze muži a ženy s osobou opačného pohlaví. Dále uvádí, že manželství má hluboce zakořeněné sociální a kulturní konotace, které se mohou lišit a Soud nemůže nahradit názor jednotlivých národních orgánů.⁴⁵ V tomto případě tedy ponechává na každém státu, jak upraví práva pro homosexuální páry. Tato myšlenka se odrazila i v článku 9 Listiny základních

⁴¹ Tento den byl později prohlášen Mezinárodním dnem boje proti homofobii, bifobii a transfobii

⁴² TOMAN, Hynek. *Před 30 lety přestala být homosexualita nemoc. Proč to trvalo tak dlouho?* [online]. praguepride.cz, 16. května 2020 [cit. 3. června 2021]. Dostupné z:

<https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1103-pred-30-lety-prestala-byt-homosexualita-nemoc>

⁴³ usnesení č. DE01/ 48 Valného shromáždění OSN Všeobecná deklarace lidských práv, 10. 12. 1948, čl. 16

⁴⁴ sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, čl. 12

⁴⁵ rozsudek senátu ESLP ze dne 24. 6. 2010, *Schalk and Kopf proti Rakousku*, č. 3014/04, bod 44, 62

práv Evropské unie. „Právo uzavřít manželství a založit rodinu je zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon těchto práv.“⁴⁶

„Právní normy odrážejí postoj společnosti k sociálním jevům, ale zároveň je zpětně pomáhají vytvářet.“⁴⁷

3.1 Historie homosexuality v ČR

Homosexualita na našem území byla trestána od pradávna. Například v roce 1768 Constitutio Criminalis Theresiana, který pojednával o hrdelních zločinech, obsahoval článek 74, ve kterém označoval za smilstvo proti přírodě zoofilní a homosexuální chování. Trestem bylo stětí mečem a následné spálení.⁴⁸ Na tomto přehledu je zřetelné, jak velký pokrok se udál ve vnímání homosexuality na našem území. V dřívějších dobách byl trestán stejně jako zoofilie.

V počátku po osvobození Československa převládala mezi homosexuály a jejich příznivci naděje, že trestnost homosexuality brzy vymizí z právního řádu obnoveného státu. Toto přesvědčení mohl podporovat i fakt, že reálná míra perzekuce homosexuality po květnu 1945 dosti klesla. V oblasti trestání byly prioritou odplaty za zločiny příslušníků a spolupracovníků nacistické okupační moci. Homosexuálnímu jednání, které bylo za okupace velmi stíháno, nyní nebylo věnováno tolik pozornosti.⁴⁹

Po komunistickém převratu v roce 1948, konkrétně 14. července, přijala vláda usnesení, dle nějž by mělo být do dvou let⁵⁰ připraveno, navrženo a přijato několik nových kodexů občanského, trestního a rodinného práva, které reagují na potřeby nového režimu. Dne 12. července 1950 byl přijat nový trestní zákon, tedy zákon č. 86/1950 Sb., který obsahoval dle § 241 trestný čin pohlavní styk s osobou téhož pohlaví. Základní skutková podstata zněla následovně: „Kdo se pohlavně stýká s osobou téhož pohlaví, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“⁵¹

V tomto roce bylo homosexuální chování posuzováno jako trestný čin proti lidské důstojnosti, za který mohl soud uložit trest až jeden rok odnětí svobody. Trestní sazba se zvyšovala, vězení bylo možné uložit na jeden rok až pět let, pokud byl partner mladší než osmnáct let nebo obviněný za sex poskytnutý za úplatu.⁵² Až tři léta odnětí svobody mohlo být

⁴⁶ Listina základních práv Evropské unie č. 2010/C 83/ 02, čl. 9

⁴⁷ PROCHÁZKA, Ivo, GRAUPNER, Helmut. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. zpravodajstvi.ecn.cz [cit. 1.dubna 2021]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>

⁴⁸ tamtéž

⁴⁹ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 256.

⁵⁰ Tzv. právnícká dvouletka

⁵¹ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality...*, s. 257.

⁵² PROCHÁZKA, Ivo, GRAUPNER, Helmut. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. zpravodajstvi.ecn.cz [cit. 1.dubna 2021]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>

uloženo jako trest pro někoho, kdo se nabídl k pohlavnímu styku s osobou téhož pohlaví za úplatu. Naděje na beztrestnost homosexuality se tedy tímto zákonem nenaplnila. Podoba tohoto zákona je v určitých aspektech podobná modelu trestního zákona z roku 1937. Tedy případy dobrovolného styku jsou mírněji sankcionovány než v právu dosud platném. Na rozdíl od něj však přísněji stanovit sankci za pohlavní styk s mladistvou osobou či za pohlavní styk nebo nabídku k němu za úplatu. Rozdíly mezi zákony z roku 1937 a z roku 1950 byly pouze v trestních sazbách některých ustanovení.⁵³

Důvodem, proč starší občané odmítají homosexualitu, může být právě fakt, že se narodili do této doby, popřípadě vyrůstali v prostředí, kdy jejich rodiče homosexualitu jako trestný čin stále vnímali.

Změna nastala až přijetím trestního zákoníku v roce 1961⁵⁴, který zrušil trestnost homosexuálního chování mezi dospělými osobami. ⁵⁵ „*Návrh trestního zákona a trestního řádu projednala dne 20.října 1961 vláda a dne 29.listopadu 1961 ve značně formální rozpravě Národní shromáždění. Poté je podepsal prezident republiky Antonín Novotný a dne 1. ledna 1962 nabyly účinnosti. Počínaje tímto dnem tedy podle práva platného v českých zemích nejsou vzájemně dobrovolné pohlavní styky mezi dospělými osobami téhož pohlaví trestným činem.*“⁵⁶

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. nadále obsahoval §244, kde byla upravena trestnost pohlavního styku s osobou téhož pohlaví, ovšem pouze pohlavní styk osoby po dovršení osmnáctého roku věku s osobou téhož pohlaví mladší osmnácti let nebo pohlavní styk s osobou téhož pohlaví zneužívaje její závislosti. Trestem bylo odnětí svobody na jeden rok až pět let. Stejně potrestán byl ten, kdo za pohlavní styk s osobou téhož pohlaví přijme nebo poskytne úplatu nebo pohlavním stykem s osobou téhož pohlaví budí veřejné pohoršení.⁵⁷

Sametová revoluce proměnila myšlení lidí, kteří začali svobodně vyjadřovat své názory.⁵⁸

V roce 1994 byl v České republice proveden průzkum Weissem a kol. Dle něho se k homosexualitě přihlásilo pouze 0,4 % mužů a 0,3 % žen. Nebylo si jisto 1,4 % mužů a 2 %

⁵³ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality...*, s. 257.

⁵⁴ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 253/ 1997

⁵⁵ PROCHÁZKA, Ivo, GRAUPNER, Helmut. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online].

zpravodajstvi.ecn.cz [cit. 1.dubna 2021]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>

⁵⁶ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality...*, s. 282.

⁵⁷ *tamtéž*

⁵⁸ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality...*, s. 319.

žen. Tato malá čísla byla proto, že se spousta lidí styděla k homosexualitě přiznat, jelikož osvěta od roku 1989 a gay hnutí trvalo jen velmi krátce.⁵⁹

3.2 Aktuální právní úprava

Zákon o registrovaném partnerství v únoru 2005 sněmovna ve třetím čtení zamítla, dne 29. dubna téhož roku však mírně obměněná skupina návrh předložila znovu. Návrh zákona prošel prvním i druhým čtením. V té době podporovaly vznik zákona různé gay a lesbické iniciativy a spolky, pořádaly se koncerty na podporu registrovaného partnerství a v listopadu uspořádali novináři Jan Exner a Andrea Cerqueirová v sídle Poslanecké sněmovny tiskovou konferenci s názvem Hvězdy podporují gaye a lesbičky aneb Celebrity ve sněmovně.⁶⁰

Tlak na přijetí zákona byl obrovský, společnost ho podporovala. Po třetím čtení, poté, co návrh projednaly senátní výbory, zaslala Gay a lesbická liga všem senátorům a senátkám dopis. Ten obsahoval vyjádření k argumentům, které zazněly v rozpravách výboru a požádala o podporu zákona. Dne 26. ledna 2006 byl návrh zákona v Senátu schválen nadpolovičním počtem hlasů. Tehdejší prezident Václav Klaus byl známý jako kritik zákonné úpravy gay a lesbických partnerství. Dne 16. února 2006, tedy poslední den 15denní lhůty, zákon vetoval.⁶¹ V dopise, který prezident Václav Klaus poslal předsedovi Poslanecké Sněmovny Parlamentu České republiky Lubomíru Zaorálkovi, kterým byl zákon o registrovaném partnerství vrácen k novému projednání, uvedl mimo jiné následující důvody vetování zákona dle čl. 50 Ústavy České republiky. Dle Klause zákon o registrovaném partnerství postrádal jakékoli vymezení účelu. Odkazoval na zákon o rodině⁶², kde je hlavním účelem manželství založení rodiny a řádná výchova dětí. To považuje za důvod výjimečnosti institutu manželství a důvodem preference manželství.⁶³ I on, stejně jako většina lidí, kteří byli a jsou proti, se zaměřil pouze na jeden aspekt rodiny – neuvědomoval si, že se děti do rodiny dostanou i jinak než biologickou cestou a tímto zákonem bychom je chránili.

⁵⁹ *Statistické výzkumy* [online]. 004.cz, 1. října 2021 [cit. 28. června 2021]. Dostupné z: <http://www.004.cz/statisticke-vyzkumy>

⁶⁰ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 420.

⁶¹ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality...*, s. 424.

⁶² Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 210/1998 Sb.

⁶³ KLAUS, Václav. In: MACH, Petr (ed). *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?* Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, s. 12–14.

Registrované partnerství je umožněno od roku 2006. Dne 15. března Poslanecká sněmovna schválila zákon o registrovaném partnerství.⁶⁴ Dne 1. července 2006, tedy první den účinnosti zákona, byla uzavřena tři registrovaná partnerství.⁶⁵

3.2.1 Novela zákona

Novela zákona, kterou by se změnila pouze některá ustanovení, leží ve sněmovně již přes 2 roky. Primárně rozdíly, které jsou mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím, negativně ovlivňují postavení dětí, které homosexuální páry vychovávají. Shodně je to uvedeno v důvodové zprávě k návrhu zákona.⁶⁶ Plánované legislativní změny by zlepšily postavení dítěte a zjednodušily by život mnoha lidem.

Novelu občanského zákoníku, která by umožnila stejnopohlavní manželství, předložila sněmovně skupina poslanců dne 12. 6. 2018 v podobě sněmovního tisku č. 201.⁶⁷ Tomuto aktu předcházela petice, která byla předložena petičnímu výboru 26. 6. 2018. Předkladatelem byla Koalice za manželství a spolek Prague Pride. Podepsalo ji 70 350 osob. Hlavním předmětem bylo přijetí zákona o uzavírání manželství gayů a leseb.⁶⁸

V době psaní této diplomové práce proběhlo dne 29. 4. 2021 na 100. schůzi Poslanecké sněmovny první čtení, kde byl návrh zákona přikázán k projednání výborům. Lhůta byla určena na 80 dní.⁶⁹

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, obsahuje osm částí.⁷⁰

Část první se konkrétně zaměřuje na změny občanského zákoníku, kde primární změnou jsou § 655 a 666 odst.1, kde se slova „muže a ženy“ nahrazují slovy „dvou lidí“.⁷¹

Ve druhé části jde o zákon o důchodovém pojištění. Změna § 51a se týká vdovského důchodu, na který by měla nárok i vdova po manželce či vdovec po manželovi. Další

⁶⁴ SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, s. 427

⁶⁵ *Registrované partnerství v ČR v roce 2006* [online]. gay.iniciativa.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=1491>

⁶⁶ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁶⁷ Sněmovní tisk 201, Novela z. - občanský zákoník. [online]. psp.cz [cit. 3. června 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=201&sp=1>

⁶⁸ Zápis z 12. schůze petičního výboru [online]. psp.cz, 9. října 2018 [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=152073&pdf=1>

⁶⁹ usnesení Poslanecké sněmovny ze 100. schůze ze dne 29. dubna 2021 [online]. psp.cz, 29. dubna 2021 [cit. 31. července 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&v=US&ct=1633>

⁷⁰ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 1. - 5. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁷¹ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 1. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

navrhovanou změnou je zákon o evidenci obyvatel, konkrétně se jedná o § 3 odst. 3 písm. m), kam se vkládají slova „datum zániku partnerství uzavřením manželství těchto partnerů“.⁷²

Do paragrafu 16 zákona o matrikách, jménu a příjmení se za slovo „manželství“ vkládají slova „muže a ženy“, v odstavci dva a tři téhož paragrafu se za slovo „manželství“ vkládají slova „nebo v manželství osob stejného pohlaví“. Další změny v paragrafech 20, 33, 36 a 69.⁷³

Posledním zákonem, kterého by se novela dotkla, by byl zákon o specifických zdravotních službách, kdy § 21 odstavec 2 zní: „(2) *Chirurgické výkony směřující ke změně pohlaví lze provést pacientovi, u něhož byla jednoznačně stanovena porucha sexuální identifikace a prokázána schopnost žít trvale jako osoba opačného pohlaví*“.⁷⁴ Nyní je ještě podmínkou, aby zájemce o chirurgický výkon, směřující ke změně pohlaví, neuzavřel manželství nebo nevstoupil do registrovaného partnerství nebo prokázal zánik manželství či registrovaného partnerství.⁷⁵

Registrované partnerství uzavřené přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona by se nadále řídilo ustanoveními zákona č. 115/2006 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona. Osoby, které uzavřely registrované partnerství před nabytím účinnosti tohoto zákona, mohou uzavřít manželství a tím dojde k zániku registrovaného partnerství. Zákon o registrovaném partnerství by byl zrušen.⁷⁶

Důvodová zpráva staví novelu na rozdílech mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím a na odstranění diskriminace.⁷⁷

⁷² Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 1.-2. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁷³ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 2.-3. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁷⁴ tamtéž

⁷⁵ Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

⁷⁶ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 3.-4. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁷⁷ tamtéž

4 Případné změny právní úpravy

Přestože homosexuálové nemohou uzavírat manželství, existují duhové rodiny, které společně vychovávají děti, a právě těch se nejvíce dotýká současná právní úprava. Cílem změny právní úpravy a umožnění stejnopohlavního manželství je vyrovnání práv a povinností, zejména vůči dětem, jejichž ochrana je primární. Diskriminací gayů a lesbiček trpí převážně děti, které mají dva táty nebo dvě mámy.

Existují rozdíly mezi uzavíráním sňatků a mezi uzavíráním registrovaného partnerství. Registrované partnerství lze uzavřít pouze na čtrnácti možných matričních úřadech, které jsou na seznamu registrujících matričních úřadů.⁷⁸ Prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství lze provést pouze před matrikářem a beze svědků. Tyto rozdíly, ač jsou diskriminační, nemají takový dopad na další život jako například fakt, že děti nemají nárok na sirotčí důchod po faktickém rodiči.

„Byť se na první pohled může zdát, že z právního hlediska se nejedná o významné rozdíly, tyto symbolické rozdíly jsou velmi důležité. Způsob uzavírání manželství a vstup do rodiny druhého partnera dodává rituálu uzavírání manželství váhu a důstojnost. Symboly a emoce jsou těsně spjaty. Mají velký vliv na to, jak sami sebe vnímají lesbické a gay páry a jaký respekt jim prokazuje společnost. Pokud je rituál uzavírání partnerství jiný, méně důstojný, právo tím staví vztahy lesbických a gay párů jako celek do méně důstojné pozice. Tím je také odpovězeno na otázku, proč není dostačující, aby byla pouze doplněna práva do registrovaného partnerství s tím, že by nadále byly ponechány dvě kategorie – jedna pro heterosexuální páry (manželství) a jedna pro homosexuální páry (registrované partnerství).“⁷⁹ Nepopírám, že tyto rozdíly nejsou podstatné, ovšem v této práci bych se ráda zaměřila na změny, které by se dotýkaly převážně dětí.

„Uzavřením manželství vzniká přímo ze zákona rozsáhlý okruh práv a povinností jak osobního, tak majetkového charakteru. Tato práva a povinnosti existují po celou dobu trvání manželství a zanikají nejpozději s jeho zánikem.“⁸⁰

Změny by se týkaly jen několika zákonů a šlo by o velký posun v možnostech homosexuálních párů vytvořit stabilní prostředí pro výchovu dítěte. Stěžejním zákonem je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, kde je v §655 upraveno manželství. Změnou slov

⁷⁸ Odbor všeobecné správy, oddělení matriční a organizační. *Uzavření registrovaného partnerství* [online]. [mvcr.cz](https://www.mvcr.cz), 20. srpna 2020 [cit. 3. července 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>

⁷⁹ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 7. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Praha: Computer Press, 2000, s. 2.

„muže a ženy“ na svazek „dvou lidí“ by nebylo manželství pouze pro pár odlišného pohlaví. Stejná změna by měla být provedena v § 656.⁸¹

Pokud by se zavedla možnost stejnopohlavního manželství, nemusel by se vytvářet nějaký nový institut a speciální práva a povinnosti. Postačilo by, kdyby se registrovaní partneři považovali za manžele a bylo právně umožněno, aby dítě mohlo mít dva rodiče stejného pohlaví.

4.1 Přiosvojení, osvojení

Občanský zákoník v § 800 a § 832 přiznává manželům právo osvojit si dítě manžela, čímž se stává společným dítětem manželů. *„Dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, má postavení společného dítěte manželů; jinak má postavení dítěte osvojitele.“*⁸² Osvojitelé nabývají rodičovskou odpovědnost.

Cílem osvojení manželem rodiče je, aby jak rodič dítěte, tak manžel – osvojitel byli nositeli rodičovské odpovědnosti.⁸³ Osvojením manželem rodiče nezanikají práva a povinnosti ani příbuzenský poměr mezi osvojencem a tímto rodičem či jeho příbuznými.⁸⁴

V případě registrovaného partnerství zde máme pouze §13 zákona o registrovaném partnerství. *„Existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.“*⁸⁵

Snaha o zlepšení postavení dítěte v homoparentální rodině byl návrh novely, kterou předložila skupina poslanců již v roce 2013. Kvůli pádu vlády a rozpuštění komory nebyl projednán.

Rok poté předložila tuto novelu poslankyně hnutí ANO Radka Maxová. Podle návrhu by si žena či muž mohli osvojit dítě svého partnera. To za podmínky, že by v rodném listu mělo dítě zapsáno pouze jednoho rodiče nebo by jeho druhý rodič o něj nepečoval a dal by souhlas k adopci. O té by rozhodoval soud. Dítě starší 12 let by mohlo být takto osvojeno pouze se

⁸¹ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 1. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁸² zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, §832

⁸³ SEDLÁK, Petr. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář.* 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 586–591. (§800)

⁸⁴ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 833 odst.2 OZ

⁸⁵ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, §13

svým souhlasem.⁸⁶ Od září 2014 však ležela novela zákona o registrovaném partnerství v Poslanecké sněmovně. Ani v květnu 2015 nebyl návrh odsouhlasen na plénu Poslanecké sněmovny a nebyl zařazen jako pevný bod programu schůze.⁸⁷ Naděje svitla na jaře 2016, kdy byl návrh vládou přijat.⁸⁸ Do prvního čtení se novela dostala, ale projednávání bylo přerušeno a Poslanecká sněmovna se k projednávání již nevrátila. Nepodařilo se novelu zařadit jako pevný bod na program Poslanecké sněmovny.⁸⁹

Zlom ovšem přišel v roce 2016, kdy rozhodnutím ústavního soudu došlo ke změně. Ač nebylo umožněno přiosvojení dle navrhované novely, došlo k výraznému posunu. Ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství bylo zrušeno. Dle něj si některý z partnerů nemohl osvojit dítě, pokud uzavřel registrované partnerství. Zákonné ustanovení shledal rozporným s právem na lidskou důstojnost, s právem na soukromý život a se zákazem diskriminace zakotvenými v čl. 1, čl. 3, čl. 10 odst.1, 2 Listiny a v čl. 8 odst.1 a čl. 15 Úmluvy. Zákonné ustanovení založeno na tom, že vylučuje určitou skupinu osob pouze proto, že se rozhodly vstoupit do registrovaného partnerství, neobstojí. „*Pokud je totiž založeno na tom, že z určitého práva (byť plynoucího nikoliv přímo z ústavního pořádku, nýbrž z práva podústavního) vylučuje určitou skupinu osob jen proto, že se rozhodly uzavřít registrované partnerství, činí z nich de facto jakési osoby „druhého řádu“ a dává jim bezdůvodně určité stigma, které evokuje představu o jejich méněcennosti, zásadní odlišnosti od ostatních (zřejmě „normálních“)* a zřejmě i o neschopnosti se - oproti osobám jiným – náležitě postarat o děti.“⁹⁰ Dále Ústavní soud argumentoval tím, že osoby, které se rozhodnou vstoupit do registrovaného partnerství se nedopouští nějakého závažného, neetického či dokonce protiprávního jednání, pouze se chovají způsobem, který právo umožňuje.⁹¹

Nálezem ústavního soudu bylo deklarováno, že registrované partnerství nemůže bránit osvojení dítěte. „*Platí, že osoby žijící v registrovaném partnerství mají nesporné právo na ochranu soukromí, a to v jeho vnitřním i vnějším pojetí. Tato ochrana a respektování ze strany*

⁸⁶ *Registrovaným partnerům se otevírá cesta k adopci dítěte svého protějšku* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 6. srpna 2014 [cit. 3. července 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1022797-registrovanym-partnerum-se-otevira-cesta-k-adopci-ditete-sveho-protejsku>

⁸⁷ *Poslanci nejsou ani po devíti měsících ochotni řešit situaci stejnopohlavních rodin* [online]. proud.cz, 19. května 2015 [cit. 6. července 2021]. Dostupné z: <http://proud.cz/novinky/188-poslanci-nejsou-ani-po-9-mesicich-ochotni-resit-situace-stejnopohlavnich-rodin.html>

⁸⁸ ČTK, iDNES.cz. *Vláda souhlasí s osvojením dítěte v homosexuálním páru* [online]. [idnes.cz](https://www.idnes.cz), 24. října 2016 [cit. 6. července 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/osvojeni-ditete-homosexuálni-pary.A161024_132728_domaci_hro

⁸⁹ *Přiosvojení neprošlo, co bude dál?* [online]. proud.cz, 27. března 2017 [cit. 7. července 2021]. Dostupné z: <http://www.proud.cz/novinky/235-priosvojeni-neproslo-co-bude-dal.html>

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 14. června. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 (N 110/81 SbNU 729), bod 46.

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 (N 110/81 SbNU 729), bod 47.

státu však nemůže být zcela naplněna, pokud bude i nadále docházet ke stigmatizaci těchto osob tím, že zákon zcela vylučuje, aby se některá z nich vůbec ucházela o osvojení dítěte.“⁹²

Právě změnou registrovaného partnerství na stejnopohlavní manželství anebo pouhé deklarování stejných práv a povinností osobám v registrovaném partnerství jako mají osoby v manželství by se přestaly vytvářet nesmyslné rozdíly a odlišovat tyto osoby od ostatních.

Dalším velmi diskutovaným tématem je osvojení dítěte registrovaným párem. Osvojením se dle OZ rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.⁹³ „*Ve smyslu klasické definice osvojení rozumí občanský zákoník osvojením přijetí cizí osoby za vlastní, což je vyjádření základního principu osvojení, kterým je nahrazení přirozeného biologického rodičovství právním. Přijetí cizí osoby za vlastní je podstatou osvojení a přijetí cizí osoby za vlastní je základním rozlišovacím znakem proti jiným institutům zakládajícím rodičovství. Mezi osvojencem a osvojitelem neexistuje přirozený biologický vztah rodič–dítě.*“⁹⁴ Individuální osvojení můžeme rozdělit na osvojení manželem rodiče osvojence a osvojení jedinou osobou do své individuální péče.⁹⁵ U nás je možná pouze výše zmíněná individuální adopce v užším smyslu, tedy i osobou v registrovaném partnerství, která se poté stane sama rodičem dítěte a zaniká příbuzenský a právní poměr mezi dítětem a jeho původní rodinou.⁹⁶ Tzv. přiosvojení není v případě registrovaných partnerů možné.

Paradoxem je, že argumenty proti osvojení dítěte homosexuálním párem se snaží ochránit dítě, ač mu právě tímto ubližují. Jde o nesmyslnou úpravu, jelikož dítě vyrůstá v duhové rodině a jediným rozdílem je, že nemá druhého rodiče zapsaného jako svého rodiče. V tomto případě trpí dítě právě proto, že nemá právní jistotu a práva, která mají děti vůči svým rodičům. Pokud osoby stejného pohlaví spolu chtějí vychovávat dítě, adoptuje si ho pouze jeden z nich. Pak ale mohou nastat situace, kdy se negativně projeví ve vztahu k dítěti to, že zákonná úprava nedovoluje dítěti mít dva rodiče. Osvojení dovolené není, přesto je možné, aby dítě vyrůstalo s dvěma, byť ne právními stejnopohlavními rodiči.

⁹² Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 (N 110/81 SbNU 729), bod 49.

⁹³ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 794 OZ

⁹⁴ SEDLÁK, Petr. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář.* 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 558–572 (§ 794)

⁹⁵ SEDLÁK, Petr. In KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář.* 2.vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 558–572 (§ 794)

⁹⁶ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 833 odst. 1

4.2 Vliv výchovy homosexuálním párem

Názory, proč někteří podporují nemožnost adopce dětí stejnopohlavním párem, jsou různé. Mezi nejčastější patří, že jde o něco nenormálního, proti přírodě a dětem by se ostatní děti smály. Dále spousta lidí zastává názor, že dítě potřebuje oba vzory, jak mužský, tak ženský.

„Návrh také bude mít pozitivní dopad na počet dětí vyrůstajících v ústavní výchově, neboť manželé stejného pohlaví rozšíří okruh potenciálně vhodných rodičů a pěstounů a lze důvodně přepokládat, že to povede ke snížení dětí v ústavních zařízeních.“⁹⁷

„Adopce gayů není možná i kvůli kecům o tom, že děti musí mít tradiční vzory muž/žena. Nikdo ale nemluví o tom, že ty děti v děčáku jsou, protože nějaká „tradiční“ rodina selhala.“⁹⁸

Takovéto argumenty často zaznívají na podporu změny manželství či povolení osvojení dítěte registrovaným párem.

„Častým argumentem ve prospěch redefinice manželství je ochrana dětí, které se již dnes v některých stejnopohlavních vztazích vyskytují. Argumentuje-li se právy dětí, pak je třeba na prvním místě upozornit, že dítě má především „právo znát své rodiče“ a také má „právo na jejich péči“ (čl. 7 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte). Stejnopohlavní páry nikdy spolu nevytvoří rodiče dítěte. Děti jsou do prostředí stejnopohlavního páru vždy „dodány“ z venku: například z dřívějšího heterosexuálního vztahu, prostřednictvím in vitro fertilizace za pomoci pohlavních buněk třetí osoby, nebo jsou nakoupeny prostřednictvím náhradního mateřství. Děti ve stejnopohlavním manželství nejsou plodem vzájemné lásky partnerů. Situace, kdy se v jejich vztahu vyskytují, jsou z povahy věci mimořádné a je třeba je za mimořádné pokládat i z hlediska právního. Nakonec zakládat nepřímou nějaké „právo“ stejnopohlavních partnerů na dítě by znamenalo upřednostnit jejich zájmy před zájmy dítěte.“⁹⁹

Rodičovství není pouze o biologické stránce, často mohou být lepšími rodiči i lidé, kteří společně dítě nezplodili, osvojili si ho či ho mají v pěstounské péči. Pokud bychom uvážili, že je pro dítě vhodné vyrůstat pouze se svými biologickými rodiči, museli bychom zrušit možnost osvojení. Ač nemohou gayové a lesby zplodit společné dítě, neznamená to, že dítě, které se do takové rodiny dostane, je méně milované než to, které je plodem lásky rodičů.

⁹⁷ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online].

psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 23. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

⁹⁸ Deprivovaná dívka@whisperingnymph – twitter [online]. twitter.com, 13. listopadu 2019 [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné z: <https://twitter.com/whisperingnymph/status/1380505057238605826>

⁹⁹ KŘÍŽ, Jan. In: *Proč potřebujeme ústavní definici manželství: Sborník příspěvků z mezinárodního semináře Aliance pro rodinu, z.s. pod záštitou předsedy ústavně právního výboru Marka Bendy, poslance Aleše Juchelky a poslance Marka Výborného, konaného dne 4. dubna 2019 na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Nová Ves pod Pleší: Andrej Kutarňa – Edice ASK, 2019, s. 10*

Touto prací bych chtěla dokázat, že diskriminací homosexuálních párů ubližujeme převážně dětem, které jsou jimi vychovávány. Existuje několik studií, které se zabývají vlivem výchovy dětí stejnopohlavním párem. Vyvracejí názory, dle kterých je nevhodné a nebezpečné, aby dítě vyrůstalo v rodině se dvěma matkami nebo dvěma otci.

Funkčností rodiny se zabývala Věra Sokolová, která zastává názor, že je naprosto zřejmé, že rodiče, ať je tvoří dva muži, dvě ženy či žena a muž, musí zvládnout úkoly a povinnosti a každá rodina si tyto záležitosti uspořádá jinak. Záleží na tom, jak a dle kterých kritérií funkčnost hodnotíme.¹⁰⁰ „*V naší společnosti tato funkčnost mimo jiné bezpodmínečně souvisí s přítomností obou pohlaví a zákon o rodině stanoví, že matka a otec musí být biologická žena, respektive muž. Podstatu těchto iracionálních obav a vágních argumentů, že od přírody je „přirozené a dané“, že základ rodiny tvoří žena a muž, vyjádřil poslanec Vlastimil Thustý z ODS, když prohlásil: „nechci se dožít toho, jak dva pánové vysvětlují svému synovi, který z nich je maminka.“ Tento argument ukazuje, že častou podstatou strachu z homosexuality je obava, že v každodenním životě se ženy obejdou bez mužů a muži bez žen.*“¹⁰¹

Dle Sokolové však zahraniční studie ukazují, že homosexuální rodiče mnohem více předkládají dětem různé osobnostní vzory než rodiče heterosexuální.¹⁰²

„*Americká akademie pediatriů, která zastupuje zhruba 55 000 lékařů, zveřejnila v únoru 2002 studii o homosexuálním rodičovství založenou na téměř dvacetiletém výzkumu, který ukázal, že „v modelu rodičovství a postojů mezi homosexuálními a heterosexuálními rodiči je daleko více podobností než odlišností.“ „Jinými slovy, hodnoty, které rodina svým dětem vštěpuje, a způsoby, jakými to dělá, včetně genderových a rodičovských rolí, nejsou závislé na sexuální orientaci rodičů.*“¹⁰³

Judith Stacey z New York University v roce 2006 prohlásila: „*Výjimečně existuje taková shoda v jakékoliv oblasti sociálních věd jako v případě rodičovství homosexuálů, a proto Americká akademie pediatriů a všechny další hlavní odborné organizace specializující se na blaho dětí vydaly zprávy a rezoluce podporující práva gayů a leseb.*“¹⁰⁴

¹⁰⁰ SOKOLOVÁ, Věra. „A co děti?...“: gay a lesbické rodičovství. In: VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu*. Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2004, s. 87.

¹⁰¹ tamtéž

¹⁰² SOKOLOVÁ, Věra. „A co děti?...“: gay a lesbické rodičovství. In: VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu*. Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2004, s.87.

¹⁰³ SOKOLOVÁ, Věra. „A co děti?...“: gay a lesbické rodičovství. In: VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu...*, s.88.

¹⁰⁴ TOMEŠ, Petr. *Adopce dětí homosexuálními páry se ve světě považuje za zcela normální* [online]. legacy.blisty.cz, 15. února 2010 [cit. 10. července 2021]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/51232.html>

Osvojení, respektive tzv. přiosvojení dítěte partnera, by měl v době psaní této práce řešit Ústavní soud.¹⁰⁵ Ten obdržel návrh v listopadu 2020. Navrhovatelem je Okresní soud Plzeň-jih. Jedná se o návrh na zrušení ustanovení §3020 zákona č.89/2012 Sb., občanský zákoník. Domáhá se zrušení té části, kde je napsáno: „v části první, třetí a čtvrté“ v rozsahu, ve kterém vylučuje aplikaci ustanovení o manželství na všechny otázky upravené v druhé části OZ.

Namítaný je rozpor ustanovení s ústavním pořádkem podle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR a ustanovení § 64 odst.3 zákona č. 183/1993 Sb., o Ústavním soudu. Jedná se o dvě ženy, které jsou spolu v registrovaném partnerství. Jedna z nich má biologické nezletilé dítě, otec není znám. Obě ženy mají společný zájem, aby se matka, která není biologickým rodičem dítěte, stala osvojitelkou nezletilé. Důraz kladou na to, aby zůstala zachována rodičovská práva matky. Zastávají názor, že je v nejlepším zájmu dítěte, aby registrovaná partnerka matky nezletilé disponovala k nezletilé rodičovskou odpovědností.¹⁰⁶ Okresní soud považuje neumožnění osvojení nezletilé za porušování zásady rovnosti, neboť se jedná o přímou diskriminaci z důvodu sexuální orientace. Také spatřuje porušení práva na rodinný život, porušení práva na soukromý život a porušování lidské důstojnosti, jelikož by bylo rozhodnuto pouze s ohledem na sexuální orientaci obou žen. Také poukazuje na fakt, že nezletilá by byla znevýhodněna oproti dětem v jiných zemích světa. Dodává, že společnost se mění a tímto krokem by byla posunuta kupředu.¹⁰⁷ Návrhem se dle rozvrhu soudců bude zabývat jako soudce zpravodaj Jaromír Jirsa.¹⁰⁸

4.3 Nejlepší zájem dítěte

Úmluva o právech dítěte v článku 1 vymezuje dítě jakou každou lidskou bytost mladší osmnácti let, pokud dle právního řádu, který se na dítě vztahuje, zletilost nenabývá dříve. V článku 3 nalezneme tzv. nejlepší zájem dítěte, který zní takto: „*Zájem dítěte musí být předním*

¹⁰⁵ TOMANDL, Jan. *ÚS musí zvážit možnost osvojení dítěte registrovaného partnera* [online]. [ceskenoviny.cz](https://www.ceskenoviny.cz), 10. prosince 2020 [cit. 10. července 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/us-musi-zvazit-moznost-osvojeni-ditete-registrovaneho-partnera/1969466>

¹⁰⁶ Návrh na zrušení ustanovení § 3020 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v té části, který zní: „v části první, třetí a čtvrté“ v rozsahu, ve kterém vylučuje aplikaci ustanovení o manželství na všechny otázky upravené v druhé části občanského zákoníku, pro jeho rozpor s ústavním pořádkem, podle čl. 95 odst.2 Ústavy České republiky a ustanovení § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu [online]. [usoud.cz](https://www.usoud.cz), 26. listopadu 2020 [cit. 10. července 2021]. Dostupné z: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrhy/Pl._US_108_20_navrh.pdf

¹⁰⁷ tamtéž

¹⁰⁸ TOMANDL, Jan. *ÚS musí zvážit možnost osvojení dítěte registrovaného partnera* [online]. [ceskenoviny.cz](https://www.ceskenoviny.cz), 10. prosince 2020 [cit. 10. července 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/us-musi-zvazit-moznost-osvojeni-ditete-registrovaneho-partnera/1969466>

*hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárními orgány.*¹⁰⁹

Nejlepší zájem dítěte se dá vykládat různě a v obou případech si ho strany umí dobře odůvodnit a obhájit.

Na jedné straně jsou argumenty, které tvrdí, že homoparentální rodina odporuje nejlepšímu zájmu dítěte z toho důvodu, že dítě má právo na matku a otce. Tento názor souvisí se zažitou představou klasické rodiny. Myslím, že v tom případě by bylo stejně v rozporu s tímto principem, pokud by si jednotlivec, který není v manželství, a navíc je i bez dlouhodobého partnera, chtěl adoptovat dítě. Není pro dítě spíše podstatné, zda má milující rodinu a je jedno, kdo ho vychovává, pokud to dělá s láskou a zodpovědně?

Na druhé straně je skupina lidí zastávající názor, že například uznání cizího rozhodnutí o rodičovství stejnopohlavních osob a manželství, které by zakotvovalo stejná práva a povinnosti jak pro homosexuální páry, tak pro heterosexuální páry, je v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Uznáním cizího rozhodnutí, kterým bylo určeno rodičovství k dítěti dvou osob stejného pohlaví se zabýval Ústavní soud.¹¹⁰

„Neuznání cizího rozhodnutí, kterým bylo určeno rodičovství k dítěti dvou osob stejného pohlaví v situaci, kdy už rodinný život byl mezi nimi fakticky i právně konstituován formou náhradního mateřství, z důvodu, že české právo neumožňuje rodičovství dvou osob stejného pohlaví, je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte chráněným čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.“¹¹¹

Tato věta pochází z výše zmíněného nálezu Ústavního soudu, kterým rušil rozhodnutí Nejvyššího soudu o neuznání cizozemského rozsudku kalifornského soudu.

Jednalo se o dva muže, kteří spolu žili v jedné domácnosti, jeden z nich byl českým občanem a druhý státním občanem státu Kalifornie. Dle práva státu Kalifornie jsou manželé. Roku 2012 uzavřeli smlouvu s náhradní matkou, která podstoupila umělé oplodnění. Embryo vzniklo z vajíčka anonymní dárkyně a spermatu obou stěžovatelů. Ti, dle svých slov, nevěděli, který z nich je biologickým otcem dítěte.¹¹²

¹⁰⁹ Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 29.června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879)

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 29.června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 55

¹¹² Nález Ústavního soudu ze dne 29.června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 2-3

Vrchní soud státu Kalifornie pro okres Los Angeles rozhodl¹¹³, že na základě smlouvy s náhradní matkou, není právním rodičem tehdy ještě nenarozeného dítěte a že právními rodiči jsou právě stěžovatelé. Ti byli zapsáni do rodného listu dítěte. Jeden muž byl zapsán v kolonce otec/rodič a druhý v kolonce matka/rodič.

Stěžovatelé žádali Úřad městské části Praha 1 o vydání osvědčení o státním občanství dítěte a ten je vyzval k řízení před Nejvyšším soudem, aby uznal rozhodnutí výše zmíněného kalifornského soudu. Nejvyšší soud poznamenal, že není v rozporu s veřejným pořádkem, pokud dítě vznikne za použití náhradního mateřství. Vydal osvědčení, ale v kolonce matka/rodič nebyl nikdo uveden. Nejvyšší soud se k tomu vyjádřil až poté, co stěžovatelé podali opětovně návrh na uznání rozsudku kalifornského soudu. Návrh zamítl s argumentem, že vyhovění návrhu by bylo v rozporu s § 15 odst.1 písm. e) zákona o mezinárodním právu soukromém. Uznáním by šlo o podobnou situaci, jako by došlo k osvojení dítěti osobami stejného pohlaví a tuto možnost náš právní řád vylučuje.¹¹⁴

Ústavní soud se zabýval existencí rodinného života ve smyslu čl. 8 Úmluvy¹¹⁵ mezi dospělou osobou a dítětem v případě, kdy jde o vztah rodiče a dítěte de facto.¹¹⁶ ESLP¹¹⁷ shledal existenci rodinného života mezi adoptivní matkou a dítětem, kteří spolu žily a tvořily domácnost, byť stát neuznával, že matka je matrikovým rodičem. Obdobný názor měl ESLP¹¹⁸ v případě, kdy stát neuznával právně vztah mezi rodiči a dítětem získaným skrze náhradní mateřství. Dle ESLP je zřejmé, že objednatelský pár s dítětem od narození žije způsobem, který je od nerozeznání od rodinného života v obvyklém smyslu.

V posuzovaném případě žijí všichni tři v jedné domácnosti od narození dítěte. V USA jsou oba společně rodiči matrikovými. Byť druhý stěžovatel nebyl uznán za právního rodiče, dle ústavního soudu je nepochybné, že mezi nimi existuje rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny¹¹⁹.

Dle ESLP může existovat rodinný život mezi stejnopohlavními páry stejně jako mezi heterosexuálními páry.¹²⁰

¹¹³rozsudek Vrchního soudu státu Kalifornie pro okres Los Angeles ze dne 10. 5. 2013, sp.zn BF 047383

¹¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 4-8

¹¹⁵ Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 15

¹¹⁷ rozsudek senátu ESLP ze dne 28. 6. 2007, *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, č. 76240/01, §117

¹¹⁸ rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 6. 2014, *Mennesson proti Francii*, č. 65192/11, (2014) ECHR 185, §45

¹¹⁹ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 16

¹²⁰ rozsudek senátu ESLP ze dne 24. 6. 2010, *Schalk and Kopf proti Rakousku*, č. 3014/04, bod 95, § 94; Shodně rozsudek senátu ESLP ze dne 21. července 2015 *Oliari a další proti Itálii* č. 18766/11, § 103

„V případě, že mezi osobami rodinný život, vzniklý na legální bázi, již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být respektovány právní záruky, které chrání vztahy dítěte a jeho rodiče.“¹²¹

4.4 Zaopatření dítěte

Dle mého názoru stěžejním problémem nemožnosti uzavřít stejnopohlavní manželství je nestabilita a právní nejistota dítěte v homoparentální rodině.

„Dítě vyrůstající v rodině registrovaných partnerů je tak oproti dítěti vyrůstajícímu v rodině manželů neodůvodněně znevýhodněno a ocitá se ve vakuu a právní nejistotě.“¹²²

Rodina, kterou vytváří homosexuální páry společně s biologickými dětmi jednoho z partnerů, nemá jistotu existence rodiny po zrušení partnerství, jelikož faktický rodič nemá žádná práva k biologickému dítěti svého partnera.

Problém nastává, pokud se registrovaní partneři rozhodnou, že již spolu nebudou a registrované partnerství zruší. Při zániku manželství je nejprve nutné dohodnout se na úpravě poměrů dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti a soud musí dohodu rodičů schválit.¹²³

Pro dítě není podstatné, jaký právní vztah má ke své druhé matce nebo svému druhému otci. Jde o citový vztah, který nelze jen tak vymazat. Faktický rodič však nemá k dítěti rodičovskou odpovědnost, jako mají matka a otec ke svému dítěti dle § 865 OZ,¹²⁴ a z toho důvodu nemá jakékoliv právo na dohodu o styku s dítětem a pokud jeho biologický rodič odmítne, není možné se s dítětem nadále stýkat. Tím samozřejmě netrpí pouze faktický rodič, ale hlavně dítě. Nejlepší zájem dítěte se bere v úvahu pouze v případě, pokud jde o rozvod manželství, kdy soud bere v úvahu nejen vztah dítěte ke každému z rodičů, ale také jeho vztah k sourozencům, popřípadě i k prarodičům.¹²⁵ V těchto okamžicích tak dítě může ztratit nejen svého druhého rodiče, ale celou rodinu z jeho strany, jelikož ani oni nejsou příbuznými.

Homosexuální páry mají několik možností, jak si pořídit dítě, ale právně mu bude rodičem pouze jeden z nich, i přesto, že ho společně vychovávají od narození, podílí se na jeho výchově a tráví s ním čas. Zákon o registrovaném partnerství upravuje pouze výchovu v § 13. Obecně právní řád vůbec nepočítá s možností, že homosexuální pár si dítě pořizuje společně, pouze hledají cestu a nezáleží jim na tom, který z nich bude jeho biologickým rodičem. Nejen faktický rodič, ale i rodina považuje dítě za své. V občanském zákoníku najdeme ustanovení,

¹²¹ Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), bod 51

¹²² Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 8. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

¹²³ Viz § 757 (1) písm. b) OZ

¹²⁴ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, §865 OZ

¹²⁵ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, §906 OZ

kteře se týká vztahu mezi dítětem a jinými příbuznými osobami a dalšími osobami. Upravuje možnost příbuzných, ať už vzdáleně nebo blízce, stýkat se s dítětem, pokud k nim má citový vztah a je zřejmé, že by nedostatek styku pro dítě znamenal újmu. Tento paragraf se vztahuje i na osoby společensky blízké.¹²⁶ Faktický rodič, který vychovává dítě od narození, pouze nemohl být biologickým ani právním rodičem dítěte, se po zrušení registrovaného partnerství musí domáhat kontaktu se „svým dítětem“ přes tento paragraf, jako by byl osobou blízkou.

Mezi osoby dítěte společensky blízké řadíme například bývalého manžela nebo druha matky, který dítě fakticky určitou dobu vychovával.¹²⁷ *„Předpokladem úpravy styku je existence rodinné vazby, konkrétně citového vztahu, který není jen přechodný, vykazuje znaky trvalé vazby (jde o vytvořený vztah důvěry, nestačí delší dobu trvající sociální kontakt). Dlouhodobost a pevnost citového vztahu je třeba vždy vyložit ke konkrétní osobě a v konkrétních skutkových okolnostech. Předpokladem je, že tato osoba fakticky vykonávala péči o dítě, starala se o ně, dítě svojí péčí pozitivně ovlivňuje a obohacuje.“*¹²⁸

Se zrušením registrovaného partnerství souvisí i vyživovací povinnost pro dítě. Zákon upravuje vyživovací povinnost, kterou vůči sobě mají předci a potomci.¹²⁹ *„Soud přiznává výživné ode dne zahájení soudního řízení, pokud jde o výživné pro nezletilé děti může přiznat výživné i tři roky zpětně. Jestliže dojde k podstatné změně poměrů (clausula rebus sic stantibus) na straně oprávněného nebo povinného, je tato skutečnost podkladem pro změnu rozsahu V., a to pro zvýšení výživného, případně i snížení. V případě V. rodičů k nezletilým dětem může soud rozhodnout o změně i bez návrhu, v ostatních případech rozhoduje pouze na návrh.“*¹³⁰ Zanedbání povinné výživy je trestný čin.¹³¹ *„Formulace „zákonná povinnost vyživovat nebo zaopatřovat“, jejíž neplnění se kriminalizuje v ustanovení, zahrnuje nejen výživu ve smyslu zajištění živobytí oprávněné osoby, ale i zajištění péče o zdraví např. nezletilého dítěte, neplnění povinnosti poskytovat dítěti ošacení, hračky, školní potřeby, bydlení, otop, vykonávat nad ním dohled, opatřovat další prostředky potřebné pro všestranný rozvoj dítěte.“*¹³² Pokud ovšem dojde k zániku registrovaného partnerství, faktický rodič nemá povinnost výživné platit, ač si

¹²⁶ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, §927 OZ

¹²⁷ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1062–1068 (§927)

¹²⁸ WESTPHALOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1063–1068 (§927)

¹²⁹ zákon č. 89/ 2021 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů §910

¹³⁰ HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana, KARFÍKOVÁ, Marie. *Vyživovací povinnost* In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník.* 3.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s. Dostupné z: databáze beck-online.cz

¹³¹ zákon č. 40/ 2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, §196

¹³² JELÍNEK, Jiří. § 196 zanedbání povinné výživy In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 7. vydání. Praha: Leges, s.299.

dítě pořídili společným rozhodnutím a vychovávali ho jako vlastní. Dítě v tomto případě není chráněno a nemá žádný nárok na výživné. Zákonný rodič skončí sám s dětmi a nemá žádnou šanci na výživné pro děti a musí se o ně sám postarat. Dítě chtěli oba, pořídili si ho společně, ale zákonným rodičem byl jen jeden z nich. Tyto situace se tolik nedotýkají případů, kdy si jeden partner přivede do vztahu dítě z minulého vztahu, ale spíše případů, kdy si pár zvolí nějakou možnost, jak si dítě pořídít, ať už přes náhradní mateřství nebo si ho například jeden z páru adoptuje.

S výše uvedeným souvisí i další situace. Smrtí faktického rodiče nemá dítě nárok na sirotčí důchod. Podmínky sirotčího důchodu jsou uvedeny v §52 an. zákona o důchodovém pojištění.¹³³ Na ten má nárok nezaopatřené dítě, zemřel-li rodič (osvojitel) dítěte nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče jiné osoby, za určitých podmínek. Dítě, které vyrůstá v homoparentální rodině a zemře mu jeho nebiologický rodič, nemá na sirotčí důchod právo. Dítě zůstává v této tíživé situaci nezaopatřené.

Nezaopatřený ovšem zůstává i pozůstalý partner. Vdovský a vdovecký důchod dle § 49 an. zákona o důchodovém pojištění může získat pouze manželka po manželovi a naopak. Registrovaný partner nárok nemá a zůstává tak po smrti svého partnera nezajištěn, často s dětmi, o které se musí postarat.

Největší obavou pro homosexuální rodiče je ovšem situace, kdy zemře biologický a tím pádem právní rodič dítěte. Právně je faktický rodič pro dítě cizím člověkem, osobou blízkou. Po tragické události v rodině tak není jisté, zda dítě neskončí v ústavní péči.

„Dítě je znevýhodněno i v dědictví, protože není v první třídě dědiců a není neopominutelným dědicem.“¹³⁴ Po faktickém rodiči děti ze zákona nemohou dědit. Dle §1635 v první třídě dědiců dědí zůstavitelovy děti a jeho manžel. Partner dědí stejně jako by byl manželem, tedy v první třídě. „S ohledem na to, že ustanovení části první, třetí a čtvrté o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů (§ 3020), je i registrovaný partner dědicem, obdobně jako pozůstalý manžel, v první, nebo druhé třídě dědiců.“¹³⁵

¹³³ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

¹³⁴ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. června. 2021]. s. 8. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

¹³⁵ SVOBODA, Jiří. IN: FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720), Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 386–399 (§1640).

4.5 Běžné problémy

Ač je dítě vychováno v duhové rodině a nerozlišuje, kdo je zákonný a kdo faktický rodič, faktického rodiče vnímá okolí jako cizího. Není považován za rodiče a často závisí na konkrétní škole, lékaři či jiné instituci, zda ho bude vnímat jako rodiče či nikoliv.

Ve zdravotnických zařízeních má pouze zákonný rodič právo na informace o zdravotním stavu dítěte, být s ním po dobu hospitalizace. V případech, kdy je nutný okamžitý zásah a je s dítětem pouze faktický rodič, který nemá právo rozhodovat o jeho léčbě, může dojít k ohrožení zdraví dítěte. Pro zdravotnické zařízení je rodičem pouze biologický nebo právní rodič a jiné okolnosti se neberou v potaz.

Denním problémem mohou být i úkony spojené například se školní docházkou. Dítě v některých školních zařízeních může vyzvedávat jenom právní rodič, faktický pouze s jeho souhlasem, který poskytne škole. Třídí schůzky, rozhodování o naprosto běžných záležitostech, nad kterými se nikdo ani nepozastaví, se stává problémem.

Kde však zákon počítá s partnery stejného pohlaví je § 932 odst. 2. OZ, který zní: „*Do funkce poručníka může soud jmenovat i dvě osoby; budou jimi zpravidla manželé.*“ Na rozdíl od předchozí právní úpravy, dle které bylo možné ustanovit společnými poručníky jen manžele, je nyní možné ustanovit i jiné osoby, zpravidla však manžele.

„*Společnými poručníky mohou být jmenovány i osoby stejného pohlaví, které žijí v trvalém soužití bez ohledu na registraci.*“¹³⁶ Toto je příklad, kdy se bere v potaz převážně nejlepší zájem dítěte.

¹³⁶ WESTPAHLOVÁ, Lenka. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 1880–1882. (§ 932)

5 Předpokládané dopady změny

Je naprosto samozřejmé, že navrhovaná novela s sebou ponese nějaké změny. Ráda bych uvedla pár nejdůležitějších.

5.1 Sociální dopady

Dle důvodové zprávy k novele občanského zákoníku se zrovna dopady v této oblasti předpokládají pozitivní. Pro gay a lesbické páry by tato změna přispěla k jejich lepší sociální situaci. Tím dojde ke snížení závislosti na sociálním systému.¹³⁷

Dle mého názoru nejdůležitější a nejmoc pozitivní dopad má návrh na zvýšení právní jistoty dítěte. Ať už se jedná o výživné, sirotčí důchod nebo první třídu dědiců. To se samozřejmě projeví ve finančním dopadu, ale ne nijak razantně, viz níže.

5.2 Rovnost žen a mužů

Jako institut pouze pro páry různého pohlaví je manželství značně diskriminační, stejnopohlavní manželství bez ohledu na sexuální orientaci by jí mohlo předcházet.¹³⁸

5.3 Hospodářský a finanční dopad

Důvodová zpráva uvádí, že návrh zákona nebude mít dopady na rozpočty krajů a obcí. Dopad bude mít v oblasti sociálního zabezpečení, konkrétně se změna bude týkat vdovského a sirotčího důchodu. Je složité odhadnout rozpočtové dopady v konkrétních číslech, neboť není jasné, kolik osob vstoupí do stejnopohlavního manželství a kolik lidí zemře. Již nyní je jasné, že tedy v této oblasti dojde ke zvýšení výdajů, předpokládá se ovšem, že ve vztahu ke státnímu rozpočtu nebudou dopady příliš vysoké.¹³⁹

Na druhou stranu bude mít tato změna i pozitivní dopad, jelikož manželstvím pro gay páry vznikne více stabilních svazků, lidé se o sebe navzájem postarají a nebudou potřebovat stát v takové míře. Důvodová zpráva vyzdvihuje především situaci po rozpadu vztahu, kdy povinností platit výživné, se rodič a dítě nedostanou do finanční tísně.¹⁴⁰

Dalším pozitivním dopadem by v případě umožnění stejnopohlavního manželství byl menší počet dětí, které v ústavní péči čekají na osvojení a svoji novou rodinu.¹⁴¹

¹³⁷ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 23. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

¹³⁸ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 24. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

¹³⁹ Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. dubna. 2021]. s. 22. - 23. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

¹⁴⁰ tamtéž

¹⁴¹ tamtéž

5.4 Dopady ve vztahu k dítěti

Pozitivním dopadem změny je především jistota rodiny a stabilní prostředí. Dítě, které by si mohl přiosvojit partner jeho biologického rodiče, se nemusí obávat o svoji budoucnost. Má jistotu, že se v případě rozpadu vztahu může stýkat s oběma rodiči a oba rodiče k němu mají vyživovací povinnost.¹⁴²

5.5 Nejčastější argumenty

Mezi nejčastější argumenty, které slýchám proti možnosti stejnopohlavní manželství patří ty, že se lidé bojí, kam až to může zajít. Pokud se dnes povolí manželství pro všechny, bude ještě něco mít tradiční formu? Jak se ten svět změní? Bude možné za pár let vstoupit do svazku manželského s více lidmi naráz? Nebo v extrémním případě bude možné mít za manžela věc?

Tento argument je plný strachu a obav z nového a dosud nepředstavitelného institutu. Zastávám názor, že je stejnopohlavní manželství pouze reakcí na historický vývoj, gayové a lesbičky zde byli od pradávna, pouze o nich nebylo tolik slyšet, jelikož byli persekuováni a trestáni za svoji sexuální orientaci. Neměli bychom zavírat oči před duhovými rodinami a pomoci dětem, aby měli stejná práva jako děti, které vyrůstají s matkou a otcem. Stále by mělo být prioritou dítě, které se nemůže samo nijak bránit a potřebuje zvýšenou ochranu, jistotu a stabilní prostředí pro zdravý vývoj.

Dalším argumentem, který obhajuje manželství pouze jako svazek muže a ženy, je považování heterosexuálního manželství za normální a registrované partnerství za zvláštnost. S tímto názorem souzní hodně lidí, ale dodávají, že nemají nic proti tomu, aby stejnopohlavní páry měly stejná práva a povinnosti jako manželé. Zdůrazňují ovšem, že je tu možnost registrovaného partnerství a nějaké míra odlišení by měla se měla alespoň v názvu zachovat. I já jsem se zprvu přikláněla k zachování názvu, pouze se změnou práv a povinností, které s sebou tento institut nese, tento názor jsem však změnila při přípravě a hledání materiálů pro svoji práci, kdy mi nezávisle na sobě spousta homosexuálních párů potvrdilo, že to považují za velmi diskriminační a samotná změna práv a povinností jim nestačí.

Vzor tradiční rodiny a mužských a ženských vzorů je dalším často probíraným hlediskem. Ztotožňuji se s názorem Vojtěch Pospíšila. „*Proti stejnopohlavnímu rodičovství bývá také namítáno, že těmto dětem chybí vzor druhého pohlaví. Pokud bychom přítomnost*

¹⁴² Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. psp.cz [cit. 3. června. 2021]. s. 18.-19. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>

vzoru chování obou pohlaví považovali za natolik významnou pro zdárný vývoj dítěte, mělo by být obdobně zakázáno osamělým rodičům vychovávat své děti, protože i v těchto případech chybí vzor druhého pohlaví. Což se jeví jako poněkud absurdní požadavek.“¹⁴³

Relevantním argumentem dále je, že děti ze sociálně slabších rodin či rodin, které žijí v určité sociální bublině, mají často problém se šikanou ve škole a obecně mezi kamarády. To by se mohlo však změnit tím, že bychom posunuli vnímání homosexuality jako něčeho přirozeného, naprosto normálního. Osvěta v tomto ohledu by velmi pomohla nejen dětem v duhových rodinách, ale i mladým lidem, kteří chtějí o své homosexualitě otevřeně mluvit a veřejně se k ní hlásit.¹⁴⁴

5.5.1 Homofobie

Nejvíce jsou ohroženy děti na základních a středních školách. Malé děti se snaží zapojit do kolektivu a najít si kamarády, a právě v tomto věku je důležitá výchova a osvěta. Děti by se měly setkávat s homosexualitou jako něčím naprosto přirozeným, a především by měly být vychovávány k respektu a toleranci. Na střední škole jsou studenti ve věku, kdy objevují sami sebe a svoji sexualitu a měli by být podporováni. Výchova a vzdělání jsou prvotní změnou ve vnímání homosexuálů.

5.5.2 Vymezení pojmu homofobie a homofobní šikany

Homofobie může být definována jako „obava z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita předpokládána; v současné době se pojem homofobie používá pro označení uvedených pocitů a chování vůči všem skupinám osob, které nejsou heterosexuální či se jinak vymykají genderovému řádu, tzn. gayové, lesby, bisexuální a transsexuální lidé; homofobie je sociální fenomén, který má původ v genderovém uspořádání společnosti.“¹⁴⁵

„Homofobie je diskriminace, odpor nebo iracionální strach z homosexuality nebo homosexuálně zaměřených osob.“¹⁴⁶

Ta může vést k homofobnímu obtěžování nebo šikaně. Ta se od běžné šikany odlišuje tím, že je namířena vůči lidem, u kterých se předpokládá sexuální odlišnost anebo jsou

¹⁴³ POSPÍŠIL, Vojtěch. K osvojení dítěte registrovanými partnery. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online databáze], 2016, č. 3 [cit. 4. července 2021]. Dostupné z: [databáze beck-online.cz](http://databaze.beck-online.cz)

¹⁴⁴ Tzv. coming out

¹⁴⁵ SMETÁČKOVÁ, Irena In. SMETÁČKOVÁ, Irena, BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech: obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, s. 9

¹⁴⁶ Pojem homofobie [online]. slovni-cizich-slov.cz [cit. 29. června 2021]. Dostupné z:

<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/homofobie>

homosexuální, bisexuální či transsexuální.¹⁴⁷ Rozdělujeme tři skupiny, proti kterým je homofobní šikana ve školách namířena:

Za prvé jde o žáky a žákyně, kteří svoji homosexualitu projevili. Druhou skupinou jsou žáci a žákyně, kteří mají homosexuála ve svojí rodině či ve svém okolí. Třetí skupinou jsou žáci a žákyně, kteří se odlišují, ač už vzhledem či chováním od svých vrstevníků, nesplňují tradiční představy o maskulinitě a feminitě, ale není zde souvislost s jejich sexualitou. Často je jim nadáváno, používají se pojmy „homosexuál“, „gay“ a „lesba“ jako urážka či nadávka.¹⁴⁸

„Homofobního obtěžování a šikany se dopouštějí žáci/žákyně se silnými předsudky vůči lidem s jiným než heterosexuálním zaměřením a chováním. Předsudky je vedou k přesvědčení, že homosexuální, bisexuální a transsexuální lidé jsou méně hodnotní a že je ohrožují. V některých případech může být důvodem i vlastní negativní zkušenost s obtěžováním, pochybnost o vlastní sexualitě nebo obava z označení za gaye/lesbu. V některých případech nemusí být chování vyvolávající nepříjemné pocity u studujících, kterým je adresováno, vedeno snahou druhým ublížit, nýbrž může být důsledkem rozpaků a vlastní nejistoty. I takovému chování by se však vyučující měli věnovat.“¹⁴⁹

Je důležité téma homosexuality otevírat, být více tolerantní a nediskriminovat lidi na základě jejich sexuální orientace. Na dětech se nejvíce odráží nastavení společnosti, jelikož dítě přejímá názory svých rodičů, naslouchá, o čem si rodiče povídají a jaký mají k různým tématům postoj. Zatímco dospělí ví, kdy je vhodné komentovat určité věci a projevovat své názory, děti jsou upřímné a přejímají názory a poté je říkají ve škole a v kolektivu.

I kdybychom se jako společnost rozhodli, že gayové a lesbičky by neměli mít možnost adoptovat dítě, stále je tu spousta dětí v duhových rodinách, které adoptovány nebyly a potřebují právní ochranu. Cílem této práce bylo zjistit, jaká případná změna právní úpravy, týkající se dítěte, by přicházela v úvahu a byla nutná, pokud by bylo schváleno stejnopohlavní manželství. Došla jsem k názoru, že stejnopohlavní manželství není jedinou cestou, ale s ohledem na děti by k jisté úpravě dojít mělo.

V době dokončování této práce probíhaly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Proto výše zmíněná novela bude muset být znovu projednána a bude muset projít celým

¹⁴⁷ SMETÁČKOVÁ, Irena In. SMETÁČKOVÁ, Irena, BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech: obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, s. 17.

¹⁴⁸ SMETÁČKOVÁ, Irena In. SMETÁČKOVÁ, Irena, BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech...*, s. 29

¹⁴⁹ SMETÁČKOVÁ, Irena In. SMETÁČKOVÁ, Irena, BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech...*, s. 28

legislativním procesem. V této době, kdy celý svět řeší pandemii a důsledky s ní spojené, nebylo téma manželství pro všechny tak důležité pro volbu kandidáta. Je otázkou, jaký důsledek bude mít tento výsledek voleb a nové složení Poslanecké sněmovny. Je jisté, že jde o ožehavé téma a je zapotřebí tento problém vyřešit.

6 Závěr

Touto diplomovou prací jsem chtěla zdůraznit, že práva homosexuálů na manželství se nedotýkají pouze jejich vzájemného vztahu. Především jde o úpravu práv a povinností k dětem, které vyrůstají v duhových rodinách a právní úprava je znevýhodňuje. Prioritou je nejlepší zájem dítěte a jeho ochrana.

Ve své práci jsem poukázala na vývoj pohledu a vnímání homosexuality, kdy od trestání či léčení homosexuality svět přešel až k formě registrovaného partnerství. Změna, která by vedla k legalizování sňatků osob stejného pohlaví, by byla dalším logickým krokem.

Dle výše uvedených poznatků se domnívám, že existuje několik možností, jak vyjít homosexuálům vstříc, a především ochránit jejich práva a povinnosti nejen ve vztahu k dětem, ale i mezi sebou navzájem.

První možností by byla úprava právního řádu tak, jak je nyní navrhováno v novele občanského zákoníku. Práva a povinnosti by byly pro všechny stejné, nedocházelo by k diskriminaci. Gayové a lesbičky by měli stejnou možnost jakou mají heterosexuální páry, což by zaručovalo by to rovnost ve společnosti. Právní řád České republiky umožňuje dvě formy uzavírání manželství – církevní anebo civilní. Pro míru rozlišení by například byla možnost, aby stejnopohlavní manželství bylo možné uzavřít pouze civilní formou. S tím souvisí i možnost nazývat manželství homosexuálů jako stejnopohlavní manželství, snad pro nějakou míru odlišení.

Další možností je nadále odlišovat registrované partnerství, ale zároveň posílit práva a povinnosti, zejména vůči dítěti, které vyrůstá v homoparentální rodině. Neignorovat fakt, že homosexuálové mají děti.

Eventualita by také byla, kdyby bylo umožněno registrovaným partnerům přiosvojení dítěte faktickým rodičem. Tím by mohli utvořit rodinu se všemi právy a povinnostmi, které s tím souvisejí a stát se tak oba právními rodiči.

Vím, že není jednoduché v dnešním světě posoudit, co je správné a co není, kdy je pomyslná hranice překročena, ale jsem přesvědčena, že společnost dokáže být tolerantní a zaručit stejná práva pro všechny. Možností je spousta, jisté je, že změna je nutná.

7 Seznam použitých zdrojů

Legislativní dokumenty

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 198/ 2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (antidiskriminační zákon)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1995 Sb., zákon o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Usnesení č. DE01/ 48 Valného shromáždění OSN Všeobecná deklarace lidských práv, 10. 12. 1948
- Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
- Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte
- Ústavní zákon č. 460/1992 Sb., Ústava Slovenskej republiky
- Listina základních práv Evropské unie č. 2010/C 83/ 02
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění zákona č. 253/1997
- Zákon č. 320/1919 Sb. Národního shromáždění, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění zákona č. 210/1998 Sb.

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část, str. 159.

Monografie, komentáře

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 586 s.
- BOUČKOVÁ, Pavla a kol. *Antidiskriminační zákon. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, 432 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy*. Praha: Computer Press (CP Books), 2000, 83 s.
- FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720), Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 1250 s.
- KLABOUC, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. Praha: Orbis, 1962, 281 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Manželství*. Praha: Leges, 2014, 336 s.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3.vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s.
Dostupné z: databáze beck-online.cz
- HADERKA, Jiří. *Uzavírání manželství z hlediska právního*. Praha: Academia, 1977, 376 s.
- VALDROVÁ, Jana. *Abc feminizmu*. Brno: NESEHNUTÍ Brno, 2004, 233 s.
- SEIDL, Jan a kol. *Od žaláře k oltáři: emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti*. Brno: Host, 2012, 584 s.
- MACH, Petr (ed.) *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?* Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006, 88 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vydání. Praha: Leges, 1312 s.
- SMETÁČKOVÁ, Irena, BRAUN, Richard. *Homofobie v žákovských kolektivech: obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit: výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009, 54 s.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15 (N 110/81 SbNU 729)
- Nález Ústavního soudu ze dne 29. června 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879)
- Rozsudek Vrchního soudu státu Kalifornie po okres Los Angeles ze dne 10. 5. 2013, sp. zn. BF 047383
- Rozsudek senátu ESLP ze dne 28. 6. 2007, *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, č. 76240/01
- Rozsudek senátu ESLP ze dne 24. 6. 2010, *Schalk and Kopf proti Rakousku*, č. 3014/04
- Rozsudek senátu ESLP ze dne 26. 6. 2014, *Mennesson proti Francii*, č. 65192/11, (2014) ECHR 185
- Rozsudek U. S. Supreme Court ze dne. 26. 6. 2013, *Spojené státy proti Windsor*, 570 U. S. 744 (2013), č. 12–307

Odborné články a příspěvky ve sborníku

- BUREŠOVÁ, Kateřina. Stejnopohlavní pár v nejlepším zájmu dítěte. *Právní rozhledy* [online databáze], 2016, č. 9 [cit. 23. dubna 2021]. Dostupné z: databáze beck – online. cz.
- POSPÍŠIL, Vojtěch. K osvojení dítěte registrovanými partnery. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online databáze], 2016, č. 3 [cit. 4. května 2021]. Dostupné z: databáze beck-online.cz
- PICHLEROVÁ, Lucie. Registrované partnerství a manželství homosexuálních párů v evropském právu. *Právo a rodina*, [online databáze], 2015, č. 12 [cit. 29. dubna 2021]. Dostupné z: databáze aspi.cz.
- Proč potřebujeme ústavní definici manželství: Sborník příspěvků z mezinárodního semináře Aliance pro rodinu, z.s. pod záštitou předsedy ústavně právního výboru Marka Bendy, poslance Aleše Juchelky a poslance Marka Výborného, konaného dne 4. dubna 2019 na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Nová Ves pod Pleší: Andrej Kutarňa – Edice ASK, 2019, 51 s.

Elektronické zdroje

- PLÍHALOVÁ, Markéta. *Homosexuální sňatky rozdělují mapu světa. Česko se mlže stát první postkomunistickou zemí, která takové svatby uzákoní* [online]. archiv.hn.cz, 13. července 2018 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z: <https://archiv.hn.cz/c1-66191690-homosexualni-snatky-rozdeluji-mapu-sveta-cesko-se-muze-stat-prvni-postkomunistickou-zemi-ktera-takove-svatby-uzakoni>
- TANG, Elisa, HAULER, Lesley. *Here are the countries where same-sex marriage is officially legal* [online]. goodmorningamerica.com, 22. června 2018 [cit. 28. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.goodmorningamerica.com/culture/story/29-countries-sex-marriage-officially-legal-56041136>
- KLEFF, Michael. *11.6. 1994: "Paragraf 175" abgeschafft* [online]. kalenderblatt.de, 11. června 2005 [cit. 1. května 2021]. Dostupné z: http://www.kalenderblatt.de/index.php?what=thmanu&lang=de&manu_id=166&tag=11&monat=6&weekd=&year=2005&weekdnum=&dayisset=1&lang=de
- SCHULTZ, Benjamin. *Ab jetzt ist die Ehe für alle da* [online]. [spiegel.de](http://www.spiegel.de), 1. října 2017 [cit. 1. května 2021]. Dostupné z: <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/ehe-fuer-alle-homosexuelle-duerfen-ab-1-oktober-heiraten-a-1170535.html>
- SUDA, Karel, VINTROVÁ, Anna, Katerina. *Rakousko je dalším sousedním státem umožňujícím sňatek homosexuálům. V Česku se na změnu čeká* [online]. Pravo21.cz, 15. července 2020 [cit. 20. května 2021]. Dostupné z: <https://pravo21.cz/pravo/rakousko-je-dalsim-sousednim-statem-umoznujicim-snatek-homosexualum-v-cesku-se-na-zmenu-ceka>
- LUKOVÁ, Andrea. *Slovensko opět odmítlo registrovaná partnerství* [online]. [queergeography.cz](http://www.queergeography.cz), 27. září 2018 [cit. 25. května 2021]. Dostupné z: <https://www.queergeography.cz/slovensko-opet-odmitlo-registrovana-partnerstvi/>
- BERGER, Vojtěch. *Slovensko zakotvilo do ústavy manželství jako jedinečný svazek muže a ženy* [online]. [irozhlas.cz](http://www.irozhlas.cz), 4. června 2014 [cit. 25. května 2021]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/node/5933005>
- WEINMEYER, Richard. *The Decriminalization of Sodomy in the United States* [online]. journalofethics.ama-assn.org, 16. listopadu 2014 [cit. 28. května 2021]. Dostupné z: <https://journalofethics.ama-assn.org/article/decriminalization-sodomy-united-states/2014-11>

- ADKINS, Judith. *“These People Are Frightened to Death“* Congressional Investigations and the Lavender Scare. [online]. archives.gov, 20. června 2019 [cit. 1. června 2021]. Dostupné z: <https://www.archives.gov/publications/prologue/2016/summer/lavender.html>
- *Začíná Prague Pride, devátý ročník připomene stonewallské nepokoje* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 5. srpna 2019 [cit. 1. června 2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/2887778-zacina-prague-pride-devaty-rocnik-pripomene-stonewallske-nepokoje>
- TOMAN, Hynek. *Před 30 lety přestala být homosexualit nemoc. Proč to trvalo tak dlouho?* [online]. praguepride.cz, 16. května 2020 [cit. 3. června 2021]. Dostupné z: <https://praguepride.cz/cs/cteni-a-foto/clanky/1103-pred-30-lety-prestala-byt-homosexualita-nemoc>
- KLARMAN, Michael J. *How Sam-Sex Marriage Came to Be* [online]. harvardmagazine.com, březen–duben 2012 [cit. 3. června 2021]. Dostupné z: <https://www.harvardmagazine.com/2013/03/how-same-sex-marriage-came-to-be>
- WEX DEFINITIONS TEAM. *Defense of Marriage Act (DOMA)* [online]. law.cornell.edu, červen 2020 [cit. 4. června 2021]. Dostupné z: [https://www.law.cornell.edu/wex/defense_of_marriage_act_\(doma\)](https://www.law.cornell.edu/wex/defense_of_marriage_act_(doma))
- ROBERTS, Dan, SIDDIQUI, Sabrina. *Gay marriage declared legal across the US in historic supreme court ruling* [online]. theguardian.com, 26. června 2015 [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2015/jun/26/gay-marriage-legal-supreme-court>
- PROCHÁZKA, Ivo, GRAUPNER, Helmut. *Historie právních postojů k homosexualitě* [online]. zpravodajstvi.ecn.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/PRIVATE/logos/pravhist.htm>
- *Statistické výzkumy* [online]. 004.cz, 1. října 2021 [cit. 28. června 2021]. Dostupné z: <http://www.004.cz/statisticke-vyzkumy>
- *Registrované partnerství v ČR v roce 2006* [online]. gay.iniciativa.cz, [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <http://gay.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=1491>
- Odbor všeobecné správy, oddělení matriční a organizační. *Uzavření registrovaného partnerství* [online]. mvcr.cz, 20. srpna 2020 [cit. 3. července 2021]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/uzavreni-registrovaneho-partnerstvi.aspx>
- *Registrovaným partnerům se otevírá cesta k adopci dítěte svého protějšku* [online]. ct24.ceskatelevize.cz, 6. srpna 2014 [cit. 3. července 2021]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1022797-registrovanym-partnerum-se-otevira-cesta-k-adopci-ditete-sveho-protejsku>

- *Poslanci nejsou ani po devíti měsících ochotni řešit situaci stejnopohlavních rodin* [online]. proud.cz, 19. května 2015 [cit. 6. července 2021]. Dostupné z: <http://proud.cz/novinky/188-poslanci-nejsou-ani-po-9-mesicich-ochotni-resit-situace-stejnopohlavnich-rodin.html>
- ČTK, iDNES.cz. *Vláda souhlasí s osvojením dítěte v homosexuálním páru* [online]. [idnes.cz](https://www.idnes.cz), 24. října 2016 [cit. 6. července 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/osvojeni-ditete-homosexualni-pary.A161024_132728_domaci_hro
- *Přiosvojení neprošlo, co bude dál?* [online]. proud.cz, 27. března 2017 [cit. 7. července 2021]. Dostupné z: <http://www.proud.cz/novinky/235-priosvojeni-neproslo-co-bude-dal.html>
- TOMEŠ, Petr. *Adopce dětí homosexuálními páry se ve světě považuje za zcela normální* [online]. legacy.blisty.cz, 15. února 2010 [cit. 10. července 2021]. Dostupné z: <https://legacy.blisty.cz/art/51232.html>
- TOMANDL, Jan. *ÚS musí zvážit možnost osvojení dítěte registrovaného partnera* [online]. [ceskenoviny.cz](https://www.ceskenoviny.cz), 10. prosince 2020 [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/us-musi-zvazit-moznost-osvojeni-ditete-registrovaneho-partnera/1969466>
- ČTK, ÚS. *ÚS se bude zabývat možnostmi osvojení dítěte registrovaného partnera* [online]. advokatnidenik.cz, 13. prosince 2020 [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/12/13/ustavni-soud-se-bude-zabyvat-moznostmi-osvojeni-ditete-registrovaneho-partnera/>

Další zdroje

- SPURNÝ, Martin. *Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – květen 2019 CVVM SOU AV ČR* [online]. cvvm.soc.cas.cz, 7. června 2019 [cit. 20. března 2021]. Dostupné na https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4940/f9/ov190607.pdf
- Sněmovní tisk č. 201/ 0, Novela z. – občanský zákoník. Návrh zákona včetně důvodové zprávy. [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz) [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=201&CT1=0>
- Sněmovní tisk 201, Novela z. - občanský zákoník. [online]. [psp.cz](https://www.psp.cz) [cit. 3. června 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=201&sp=1>

- Deprivovaná dívka@whisperingnymph – twitter [online]. twitter.com, 113. listopadu 2019 [cit. 3. dubna 2021]. Dostupné z:
<https://twitter.com/whisperingnymph/status/1380505057238605826>
- Zápis z 12. schůze petičního výboru [online]. psp.cz, 9. října 2018 [cit. 1. dubna 2021]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=152073&pdf=1>
- Usnesení Poslanecké sněmovny č. 1633 [online]. psp.cz, 29. dubna 2021 [cit. 1. května 2021]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&v=US&ct=1633>
- Návrh na zrušení ustanovení § 3020 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v té části, který zní: „v části první, třetí a čtvrté“ v rozsahu, ve kterém vylučuje aplikaci ustanovení o manželství na všechny otázky upravené v druhé části občanského zákoníku, pro jeho rozpor s ústavním pořádkem, podle čl. 95 odst.2 Ústavy České republiky a ustanovení § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu [online]. usoud.cz, 26. listopadu 2020 [cit. 10. července 2021]. Dostupné z:
[https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrhy/Pl. US 108 20 na vrh.pdf](https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrhy/Pl._US_108_20_na_vrh.pdf)
- návrh zákona č. 924/ A ze dne 13. 6. 2019 [online]. parlament. gv. at, 13. 6. 2019 [cit. 20. května 2021]. Dostupné z:
https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/A/A_00924/imfname_756683.pdf
- Usnesení Poslanecké sněmovny ze 100. schůze ze dne 29. dubna 2021 [online]. psp.cz, 29. dubna 2021 [cit. 31.července 2021]. Dostupné z:
<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&v=US&ct=1633>

8 Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá navrhovanou novelou občanského zákoníku a případnými změnami, pokud by bylo možné v České republice uzavřít stejnopohlavní manželství. Cílem bylo poukázat na nedostatečnou právní ochranu dítěte, které je vychováváno v duhových rodinách. Debaty by se neměly vést o tom, zda je či není stejnopohlavní manželství správné a tradiční, ale měl by se vzít v potaz především nejlepší zájem dítěte, které se dostane do homoparentální rodiny a nemá dostatečnou jistotu a ochranu jako dítě narozené v tzv. „tradiční“ rodině.

Pro lepší orientaci v dané problematice definuje první kapitola pojmy, které s tématem úzce souvisí. V druhé kapitole poukazují na vývoj v právní úpravě, ze kterého je znát, že jde o téma dlouhodobě řešené, ale již ne tak kontroverzní. Na historii jsem se zaměřila ve třetí kapitole. Stěžejní kapitolou této práce jsou kapitoly pátá a šestá, kde konkrétně upozorňuji na problémy, které zažívají homoparentální rodiny a na předpokládané změny, které souvisí právě se vznikem institutu stejnopohlavního manželství.

9 Abstract

This thesis deals with proposed amendment to the Czech Civil Code and any changes if it were possible to enter into a same-sex marriage in the Czech Republic. The goal of this thesis was to point out the insufficient legal protection of the child who is brought up in the homoparental families. There should be no debate about whether or not same-sex marriage is right and traditional, however should take into account the best interests of the child who gets into homoparental family and doesn't have sufficient security and protection as a child born in the so-called „traditional“ family.

The first chapter defines concepts for better orientation in the issue. Second chapter is about progression of legal. The topic is not so controversial anymore. Third chapter is about history of homosexual. The most important chapters are fifth and sixth. These are about problems of homoparental families and expected changes if the institute of same-sex marriage is established.

10 Seznam klíčových slov

Stejnopohlavní manželství, homoparentální rodina, novela občanského zákoníku, nejlepší zájem dítěte

List of key words

Same-sex marriage, homoparental family, amendment to the Czech Civil Code, the best interests of the child